గూడు మారిన కొత్తరికం

నరసమ్మ అదే తొలిమాటు కాపరానికి వెళ్ళడం.

వెళ్ళడం క్షణంలోనే జరిగిపోయింది, బయలుదేరడమే వోపట్టాన తెమలలేదు.

అసలు, బయలుదేరడం జరుగుతుందా అని కూడా అనిపించింది కొంత సేపు.

"వేసవిలో రాజమహేంద్రవరం వేడిమంగలం లాగ మిటమిట లాడి పోతూ వుంటుంది గదా, ఇన్నాళ్ళూ, చుట్టూ అరటిబోదెలు నిండివున్న ఇంటో మసిలిన మా చిట్టితల్లి వొక్కమాటుగా అంతమార్పు సహించ గలదా?" అనడి గాడు సోమసుందరం, జాలిగా.

"ఈ వొక్కమాటూ నామాట వినవోయ్! నాతండ్రివి కాదూ? తొలకరించే ధాకా వోపికపట్టు, చాలు. కాదంటే, మండుటెండల్లో నీకు మాత్రం యేమి

సుఖమూ? కనక, యీ చైత్ర వైశాఖాలూ రెండూ నువ్వుకూడా ఇక్కడే వుండిపో, మాయజీతం పోతే పోయింది" అంది రాజమ్మ కూడా, ప్రాధేయ పడుతూ.

రామారా వయినా మొదట కాదనలేకపోయాడు.

అత్తమామల ఆందోళన చూసీ, నరసమ్మ దిక్కు మొగం చూసీ "పోనీ కళ్ళుమూసుకుని మరో రెండు మాసాలు గడిపెయ్యలేకపోతామా?" అనుకున్నా డతను; కాని తీరా పంచాంగం చూశాటప్పటికి, వైశాఖంలో చుక్క మూఢాన పడుతున్నట్టు కనపడింది.

మళ్ళీ కార్తీకం వెడితేగాని వీలుపడదు మరి.

ఈసంగతి బయటపడాటప్పటికి "ఏమో బాబూ" అంటూ వుబ్బెత్తుగా లేచినుంచుంది, తండ్రి చాటున కూచుని వుండిన నరసమ్మ, అప్పుడే బయలు దేరుతున్నట్టు.

దీంతో కొయ్యయిపోయింది రాజమ్మ.

"ఇంకెందుకూ?" అంటూ చప్పరించేశాడు సోమసుందరం, ఎంతో భక్తిగా చూచుకుంటున్న పంచాంగం నేలను వేసి కొడుతూ.

"నన్నేం చెయ్యమంటారండీ, మరీ?" అన్నట్టు చూశాడు రామారావు, అత్తగారి కేసి.

కాచిపొయ్యడాని కటయినా యిటయినా యే ముసలమ్మయినా వుంటే, యిప్పు డయినా అతని నింత ససేమిరా అనక పోవును.

భోజనం దాకా యెందుకూ, శీతాకాలంలో స్నానానికి కసిన్ని వేన్నీళ్ళు కావాలన్నా, వేసవిలో రవంత మంచిగంధం కావా లన్నా, వర్షాకాలంలో తేరిన గోదావరి నీళ్ళు కావాలన్నా స్వప్నఫలంగా వున్నా యతనికి.

కాకపోయినా, కార్యం అయి సంవత్సరం గడిచాక గూడా యేమిటేమిటో వంకలుపన్నుతూ కూచుంటే యెలగా?

పోనీ, నరసమ్మ చిన్నపిల్ల యేమో అంటే పదహారోయేడు వెడుతుందో వెళ్ళిపోయిందో కూడాను!

ఏమయితే యేం, వేసవి దొర్లబడ్డ వెంటనే రాజమహేంద్రవరం వెళ్ళక తప్పింది కా దామెకి.

తప్పకపోతే మాత్రం చేదు మేస్తోందా యేమి టక్కడ నెత్తిమీద పెట్టుకుంటున్నాడు మొగుడు.

ఇక్కడ తల్లికీ తండ్రికినీ యే బెంగ అయినా.

ముప్పయ్యో యేట మొదటి పెళ్ళాం కాలంచెయ్యగా, అప్పటికే కట్టుతప్పి వుండిన రాజమ్మని మళ్ళీ పెళ్ళి చేసుకున్నాడు, కల్లూరి సోమసుందరం.

మొదటి పెళ్ళాని కిద్దరు కొడుకులు, గవర్నమెంటు సర్వీసులో చెరో వూళ్ళోనూ వున్నారు వారు, దోసిళ్ళకొద్దీ సంపాదించుకుంటూ.

అంచేత, సోమసుందరాని కయినా, రాజమ్మ కయినా, ప్రస్తుతానికి కొడుకయినా నరసమ్మే, కూతురయినా నరసమ్మే.

రెండో పెళ్ళి పెళ్ళాం యేకసంతానం కావడంతోపాటు యిద్దరు మొగపిల్లల తరవాతి ఆడపిల్ల కావడంవల్ల సోమసుందరానికి పంచప్రాణాలూ నరసమ్మమీదే.

ఏ యిరుగుపొరుగు అమ్మలక్కలయినా వచ్చి మాటల్లోకి దింపుతూ వుంటారు కనక రాజమ్మే నయం, యెక్కడికయినా వెళ్ళి యింటికి వచ్చేటప్పటికి నరసమ్మ కంటపడకపోతే మందుతిన్నట్టయిపోతాడు సోమసుందరం.

అయితే మాత్రం:

ఆడపిల్ల అయి పుట్టాక యెల్లకాలమూ పుట్టింట వుండిపోతుంది కనకనా?

కనక అమావాస్య వెళ్ళిన విదియనా డామె రాజమహేంద్రవరం వెళ్ళింది.

"చుక్క మూఢాన పడితే యింకేమన్నా వుందా?" అనుకుంటూ సంబర పడుతూనే వెళ్ళిందామె.

ఆమె వెళ్ళిన అయిదోనాడు బజారుపనిమీద వెళ్ళి అవీ యివీ కొనియిచ్చి ఆమె కాఫీచేసి యివ్వగా పుచ్చుకునే వచ్చాడు సోమసుందరం; కాని పున్నమి వెళ్ళాటప్పటి కాదంపతులకు ఆమెని చూసి వందసంవత్సరాలయిన ట్టనిపించింది.

"అమ్మాయి లేకపోతే కాలం గడవడం కష్టమే" అంటాడతను.

పిల్ల లేకపోవడంవల్ల పొయిదగ్గిరకే అడుగుపడ్డంలే" దంటుందావిడ.

"నా చిట్టితల్లి నిన్నరాత్రి కలలోకి గూడా వచ్చిందండీ" అనిన్నీ అంటూ వుంటుందామె అప్పుడప్పుడు.

ఈస్థితిలో, వొకనాడు, పనసపండొకటీ, అనాసపళ్ళు రెండూ, బంగినపల్లి మామిడిపళ్ళు పాతికా, కుంచెడు తేనె పానకమూ తెచ్చి వాకట్లో వుంచా డొక రయితు.

అవి చూశాటప్పటికి కూతురు జ్ఞాపకం వచ్చింది వారికి.

ఇద్దరూ చూశారవి; కాని మంచిమాటలు చెప్పి రయితుని సంతోషపెట్టి పంపే ప్రయత్నంలో వుండిపోయారు వారు. నరసమ్మే వుంటేనా, మాట తోచకుండా ఎంత అడావుడి చేసివుండునో.

తల్లీ తండ్రీ కూడా తాను తినగా మిగిలినవే — మిగిలి తేనే తింటారు. గాని "ఇవి నావి" అంటూ విడమర్చి వాటిలో యెన్ని దాచుకున్నో ఆమె.

అలా యెన్నిమాట్లు జరిగిన్నీ వుందో?

రయితు గుమ్మందిగాడు "అమ్మాయీ—" అంటూ అతనేదో అనబోయాడు; కాని మాట కడ్డం వచ్చి "నోటికి పోవు" అంటూ వాటివగ్గర చతికిల పడే పోయిం దావిడ.

"రామం యింతకంటే మంచివే కొంటూ వుంటాడు, అయినా—"అంటూ గోడకి చేరబడిపోయా డతను, వుసూరు మంటూ.

అవి చూస్తూ చూస్తూ అప్రయత్నంగా చూసుకున్నా రిద్దరూ.

"పోనీ, పాలికాపుచేత యివన్నీ వాళ్ళకి పంపేద్దామా?" అంటూ యెగిసినుంచుం దామె.

"అయితే, పన్నెండు గంటల బండికే పంపేద్దాం" అంటూ అతనున్నూ లేచి నుంచున్నాడు.

దీనిమీద యేదో అనుకుం దామె.

అనబోయింది కూడా; కాని యేదో వెతుక్కుంటున్నట్టటూ యిటూ చూడసాగింది, మాటమరిచి.

అది గుర్తించి "యింకేమిటీ?" అనడిగా డతను, ఆలస్యం చెయ్యా కన్నట్టు చూస్తూ.

"ఇట్టే మరుపు వచ్చిందండీ?"

"జ్ఞాపకం చేసుకో."

"నోట్టో ఆడుతోం దండీ."

పులుకూ పులుకూ చూశా డతను, తన కయినా స్ఫురిస్తుందేమో అని.

అటు చూసిందామె, ఇటున్నూ చూసింది, చురుగ్గా.

కళ్ళు మూసుకుంది.

తల అడ్డంగా వూపుకుంది.

"ఆ, మరే" అంటూ తుళ్ళిపడి "మన మాటకేం, ఇవాళ సద్దుకుంటే రేపటికి కావలసినంత, కనక, ఇంటోవున్న వెన్నపూస మానెడు — మూడు తవ్వల నెయ్యి అవుతుంది కాచేస్తానండీ" అంది దృఢస్వరంతో.

అంది, వూచలాగ వెళ్ళిన్నీ పోయింది, వంటింటోకి.

వెళ్ళడం తడువుగా పొయ్యిమీద యెసరూ, కుంపటి మీద వెన్నపిడతా పడేసి గబగబలాడిపోయింది.

"ఇంకేమున్నాయీ పంపవలసినవీ?" అంటూ ఆలోచిస్తూ అలాగే కూచుండిపోయాడు సోమసుందరం.

2

ఒక్క కునుకుతీసి, లేచి మొగం కడుక్కుని, టేబులు మీద వుండిన తాంబూలం అందుకుని సేవిస్తూ వచ్చి, అతను వాకట్లో కవాచీబల్లమీద రెడ్డికం వేసుక్కూచునేటప్పటికి "సూరిగా డీ పాటి కమ్మాయిగా రింటికి వెళ్ళి వుండడు టండీ" అనడుగుతూ వచ్చి అతని పక్కని ఇరికి కూచుంది రాజమ్మ, అప్పుడే వంటింటిపని ముగించుకుని.

గోడమీది గడియారం చూసి "వొంటిగంట దాటిందిప్పుడు" అన్నాడతను, రెడ్డికం పాళంగానే జరిగి ఆమెకి చోటిస్తూ.

"అయితే?" అందామె, చురచురచూస్తూ.

"రెయిలీపాటికి కడియం స్టేషనుచేరి వుంటుంది"

"ఇంకా కడియమేటండీ?"

"నడవాలా మరీ?"

"అదేమిటండీ, జర్రున పాకిపోతుందా, వొంటెద్దు బండిలాగ నడుస్తుందా రెయిలుబండి ఎక్కడయినా?"

"పాకుతుందే అను, తెమలాలా అదయినా?"

రెయిలంత మందకొడిగా నడవడానికి, సోమసుందరానికి తొందర లేకపోడమే కారణం అన్నట్టనిపించిందామె కామాటమీద.

"పోనీ, కడియంచేరి వుంటుంది, తరవాతా?" అనడిగింది దాంతో చిరాకువచ్చి.

రాజమహేంద్రవరం చేరడానికింకో పావుగంట—"

"బాబోయ్!"

"................"

"ఇంకా పావుగంటే?"

ఇలా అడుగుతూ పక్కకి చూసిందామె.

రెయిలు కడియం ప్లాటుఫారంమీద ఆగివుండడం స్పష్టంగా కనపడిందామెకి.

నల్లనిగార్డు స్టేషనులోకి వెడుతున్నాడెందుకో, యూరేషియ ననిపించుకోవాలన్నట్టు నడుస్తూ

మామిడిపళ్ళబుట్ట కామోసు అందుకుంటున్నాడు డ్రైవరు, అటూ యిటూ బెదిరిబెదిరి చూస్తూ.

"మా పెట్టెలో ఎవడో మొగా డెక్కా" డంటూ ఆడవాళ్ళెంత గోలచేస్తూ వుండినా "దింపెయ్యం" డంటూ ముందు సాగిపోతున్నాడు రెయిల్వేపోలీసు, గుప్పుగుప్పున బీడీపొగ విడుస్తూ.

బాటసారులున్నూ చాలామంది పచారుచేస్తున్నారు ప్లాటుఫారంమీద, పండువెన్నెట్లో లాగ.

"ఏయ్, కూలీ" అంటూ గొంతెత్తి పిలుస్తున్నాడొక బాటసారి, బండెడు సామాను తానే దింపుకుని.

స్థితి చూస్తే బండి యింకా కదిలేటట్టు లేదు.

కొంపతీసి యేగుడ్సుబండి అయినా ఎదురు వస్తోందేమో కూడా.

దీంతో రాజమ్మకి చీమలూ జెర్రెలూ పాకుతున్నట్టనిపించింది.

కాళ్ళల్లో వొణుకున్నూ పుట్టింది.

అవును మరి, పుట్టిందంటే పుట్టదూ?

రెండుగంటల కింటికి వస్తాడు రామారావు, కాఫీకోసం. అనాసపండు మాట ఏమయినా, మామిడిపండు కోసీ, పనసతొనలు తీసీ నరసమ్మ అప్పటికి సిద్ధంగా వుంచాలి గదా, రెయిలింకా కడియం స్టేషనులోనేవుంటే యిదంతా ఎప్పుడూ మరీ?

వల్లమాలిన కోపం వచ్చింది రాజమ్మకి.

అది కళ్ళల్లో ప్రవేశించగా చూపు చెదిరిపోయింది.

దాంతో ఆదృశ్యం అదృశ్యం అయిపోయింది; కాని కళ్ళు జేవురించి పోయాయి.

దీనికి సాయం కంగారున్నూ పట్టుకుని, రెయిలు వేగం తన కాళ్ళకి సంక్రమించినట్టు కాగా "యీ రెయిలువాళ్ళకి బుద్ధి లేదండీ! ఒక్కొక్కప్పుడు మరీ పెళ్ళినడకలు నడిపిస్తా రదేం పోయేకాలమో గాని" అంటూ దిగ్గున లేచి చర్రున వంటింటోకి చక్కాపోయిందామె.

3

దానా దీనా మన స్పెలాగో అయిపోగా, అలాగే వుండిపోయాడు సోమసుందరం, అటూఇటూ అభావదృష్టులు పరుపుతూ.

గడియారం టంగున కొట్టింది, అతణ్ణి మేలుకొలుపుతున్నట్టు.

"వొకటిన్నర" అనుకున్నా డతను.

"చూడూ—" అని పిలిచాడు కూడా లోపలికి వంగి చూస్తూ.

పైటకొంగు నోటిమీదికి తీసుకుని వితంతు వాకామె లోపలికి వచ్చిం దీస్థితిలో.

లోపలికిన్నీ దారితీసిందామె "రాజూ" అని పిలుస్తూ.

"వంటింట్లో వుంది" అని చెప్పబోతున్నాడు సోమసుందరం; కాని "రండి లచ్చమ్మవదినా" అంటూ మండువా హాల్లోకే యెదురువచ్చి ఆమె రెక్క పట్టుకుంది రాజమ్మ.

ఇలాగ రాజమ్మకి వ్యావృత్తి దొరకడంతో తా నేకాకి అయిపోయి, వీధి లోకి వెళ్ళిపోయాడు సోమసుందరం, తలుపు వేసుకోమని చెబుతూ.

అది చూసి రాజమ్మా లచ్చమ్మా అతను విడిచిన కవాచీ బల్లమీదే తిష్ఠ వేశారు, పీరియడ్డు ముగిస్తే మరో వుపాధ్యాయుడు తరగతిలోకి వచ్చినట్టు.

మాటమీద మాట ప్రారంభం అయింది.

అనిర్దిష్టంగా మొదలయి, ప్రసక్తాను ప్రసక్తంగా యెన్నో స్ఫురించి, వుపనదులు వచ్చి పడ్డ నిండుగోదావరి అయిపోయింది క్షణంలో అది.

మెళుకువగా, నరసమ్మమీదికి మళ్ళించిం దది, మెల్లగా రాజమ్మ.

"అయితేనూ—" అంటూ ఆవేగాన పడిపోయింది లచ్చమ్మ, వెంటనే.

"కోడలుపిల్ల మాట యేమయినా—"

"రాత్రికి తెలుస్తుంది, వదినా"

"అల్లుడు వస్తాడా?"

"అబ్బే పాలికాపుని పంపించానండీ, వుండలేక."

"వొట్టిచేతులతోనా."

"మీరు గడ్డిపెట్టరూ అలాచేస్తే?"

"అవునవును. చిన్నతనం అయినా నువ్వన్నీ యెరుగుదువు. అయితే యేమి టేమిటి—"

రాజమ్మ వివరాలు చెప్పింది.

"మిఠాయో మినపసున్నో—"

"ఏదండీ, రయితు యిలా తెచ్చాడు, మరో పది నిమిషాలకి నూరిగా ణ్ణలా పంపేశాను, వ్యవధి యేదీ చెయ్యడానికీ?"

"అవయినా తక్కువకాదు గానీ—మినపసున్ని లేకపోతే మీ అన్నగారికి క్షణం గడిచేది కాదు, తెలుసా?"

కళ్ళు పెద్దవి చేసుకుని, రాజమ్మ మొగాన మొగం పెట్టి అడిగింది లచ్చమ్మ, యీ మాట.

"అలాగ టండీ?"

"రెండుగంటల వేళ నిద్రలేవగానే మినపసున్ని ఫలహారమూ, రాత్రీ మీగడపెరుగుతో భోజనమూ, మళ్ళీ పడుకో బోయేటప్పుడు తప్పేడు పాలు—"

"శాబాసూ!"

"ఉండడం కాదమ్మా ప్రధానం, తినాలి, తినడమూ కాదు. ఏది యేమిటో-ఎందుకో తెలియాలి."

లచ్చమ్మ మళ్ళీ కళ్ళల్లోకి చూసింది, ఇలా అని.

రాజమ్మ తల యెగరవేసుకుంది, అంతా విని.

"ఏం మినపసున్ని యిష్టం లేదా అల్లుడికీ."

"లేకేం, మనుగుడుపుల్లో అరిసె లవతల పెట్టేసి అదే తినే వాడండీ."

"చూశావా? ఇష్టం అనయినా గుర్తించలేకపోయావు."

"లచ్చమ్మ ధోరణి యేమిటో గుర్తించలేకపోయింది రాజమ్మ; కాని "యేమిటో విశేషం వుంది" అని మాత్రం అనుకుంది.

పొరపాటుకి పశ్చాత్తాపం కలిగిం దామెకి, కలిగినందుకు తొందరా పుట్టేసింది.

"రేపు పొద్దున్న అవి సిద్ధంచేసే వంటలోకి వెడతాను. మధ్యాహ్నం బండికే వెడతారు మీతమ్ముడుగారు. ఏం వదినా?"

"అలాగే చెయ్యి; కాని పంచదార వేశేవు సుమా! బంగారుతీగలబెల్లమే పడాలి, అందులో."

"చూశారా?" అనడుగుతూ తర్జనితో నిర్దేశించింది రాజమ్మ పడమటింటోకి చూస్తూ.

చిట్టి అటకమీద నాలుగు బెల్లబ్బుట్టలు కనపడుతున్నా యక్కడికే.

"బాగుం దమ్మా, బాగుంది. అయితే, కొడుకులు—"

"అమ్మాయి వెళ్ళినప్పుడు చేయించిన మిఠాయి వాళ్ళకీ పంపించాను తండ్రిచేత; కాని పోలవరంలో పెద్దబ్బాయీ, బెంగుళూరులో చిన్నబ్బాయీ—ఇద్దరూ చెరోవైపునా పడిపోయారండీ."

"అయితేం, కన్నతల్లికంటే ఎక్కువగా చూస్తున్నావు, నువ్వు. మరి అత్తవా రేమయినా —"

"పెద్దబ్బాయికి పంపుతూనే వుంటారు వారం వారమూ ముద్దినుసు పిండి వంటలూను. చిన్నబ్బాయి కే—"

"ఏం, సరదా లెరగనిదా అత్తగారు?"

"సదేః బువ్వే బూరి ఆవిడికి. కోడలిపెత్తనమండీ వారి యింటోను."

"చిక్కే"

"అంచేతే చిన్నకోడలిక్కడికివస్తే 'మా అమ్మకంటే మీరే యెక్కువ అని నన్ను పట్టుకు పాకులాడుతుంది"

"అవునవును, వారం దినాలుండా మని వచ్చి రెండు వారాలకయినా కదల్లే దిక్కణ్నుంచి, యెరుగుదు నెరుగుదును; మొదణ్నుంచీ"

"మనమణ్ణి చూశారు కాదూః"

"మనమడన్న మనమడా, పనసపండు కాదులేః చేసుకుందమ్మా అది, అయితే కోడలికే యింకా—"

మాటనాన్చేసింది లచ్చమ్మ; కాని "ఏదీ, కార్యం అయి సంవత్సరం అయినా, మొన్ననేగా వెళ్ళిందీ నాచిట్టి తల్లిః" అంటూ సాగదీసుకుంది. దానిమీద, రాజమ్మ.

"మొన్ననే వెడితే యేంలే; మళ్ళీ యీరోజుల నాటికి నీకు దౌహిత్రుడు పుట్టుకువస్తాడు, చూసుకో నేనన్నాను."

"మీవాక్యాన అలా కావాలి"

లచ్చమ్మ మాట యేమయినా, గంట మాత్రం రెండయింది, మూడయింది, నాలు గయింది.

అయిదున్నూ అయిపోయింది, చరచర.

హాల్లో వెలుగు తగ్గడం చూసి "అయ్యో, పోయి పిండి విసురుకోవాలే" అంటూ వుబ్బెత్తుగా లేచి బయలు దేరింది, లచ్చమ్మ.

రాజమ్మా లేచింది; కాని "యీ వొక్కమాటే" అంటూ గుమ్మం దగ్గిర నిలేసిం దామెని.

గృహ కృత్యాల విషయమై యిద్దరికీ వొకటే తొందర, అయినా, వొక్కమాటే అన్న రాజమ్మ, ఆ వొక్కమాటతోనూ ఆగలేక పోయింది.

పోనీ అంటే లచ్చమ్మయినా మాట తుంచెయ్యలేక పోయింది, అక్కడికక్కడ.

పైపెచ్చు, రాజమ్మ టూకీగా చెబితే తాను వివరా లడిగీ, వూహలు పన్నీ, అర్థాలుతీసీ, సిద్ధాంతాలున్నూ చేసీ, గొడవ పెంచేసిం దామె సాగదీసుకుంటూనూ, బుగ్గలు నొక్కుకుంటూనూ.

కాని, తానంటే వారికి లక్ష్యం లేకపోవడం చూసి, వారంటే తానూ లెక్కచేయకుండా ముందుకి సాగి పోయింది, కాలం.

దాంతో, చూస్తూనే వుండగా చీకట్లు కమ్మాయి.

అమావాస్యనాటి రాత్రి 'కనుసైగ లయిపోయాయి' వారి చూపులు.

"అయ్యో, అయ్యో, చీకటే పడింది, యింకేం చేతునే మాతల్లీ?" అంటూ పురకలు వేసుకుంటూ చక్కాపోయింది లచ్చమ్మ, మాట వినిపించుకోకుండా.

ఆమె వీధిలో పరుగులు పెడితే, రాజమ్మ యింటో పరుగులు పెట్టింది, అంతకంటే యెక్కువగా.

ఇటు చీకటికి సాయం, అటు ఎందుకో తొందర, ఏమిటో ఆత్రం—దాంతో వొక్కపనీ అందుకోలేకపోయిం దామె.

దీనికి తోడు, "అమ్మగారూ" అంటూ గుమ్మాలెక్కాడు, రాజమహేంద్ర వరం వెళ్ళిన సూరిగాడు, సరిగా ఆసమయాన.

4

"ఏమిరా, అనపర్తిలో రెయిలు దిగి రావడాని కింత ఆలస్యం చేశావూ?" అంటూ వంటింటోనే మాట అందుకుని, వొక్క దూకున హాల్లో వచ్చివాలింది, రాజమ్మ.

వాడేదో చెప్పబోయాడు; గాని అందు కడ్డంవచ్చి "నువ్వు వెళ్ళే టప్పటి కమ్మాయిగా రేం చేస్తూవున్నారు?" అనడిగిం దామె.

"వాకట్లో—"

"నిన్ను చూసి యే మన్నారు?"

"అన్నివళ్ళు—"

"వళ్ళా అవీ యెవరు పెట్టా రింట్లో?"

"మరండీ—అమ్మాయిగా రండీ—"

"అన్నట్లు, వంతులుగా రింటో వున్నారా, యింకా రానే లేదా?"

"....................."

"వెంటనే యేమయినా తిన్నారా లేదా?"

"....................."

"మాట్టాడ వేమిరా బెల్లంకొట్టిన రాయిలాగా?"

"నన్ను మాట్టాడనిచ్చిం దేదండీమీరు?"

"వోరి చెవల వాజమ్మా—"

ఇలా విసుక్కుని, వేసిన ప్రశ్న లన్నీ, మళ్ళీ వేసిందామె గుక్క తిప్పుకోకుండా.

ఒక్కొక్కటే జ్ఞాపకం చేసుకోడంలో వాడు తడబడుతూ వుండగా మరికొన్ని ప్రశ్న లడిగింది.

వాటి జవాబులమీద వాటికవే మరికొన్ని ప్రశ్నలు పుట్టుకువచ్చాయి.

అడగడాని కావిడకు తొందరా, చెప్పడానికి వాడికి తడబాటూ అయి, యిద్దరూ వుక్కిరిబిక్కి రయిపోయారు.

దాంతో, ఆమె అడిగినవాటి కన్నిటికీ బదులుచెప్పి "ఇకవెళ్ళు" అనిపించు కునేటప్పటికి తాతలు దిగివచ్చారు వాడికి.

అయితే అయిం దని బుర్రవంచుకుని చక్కాపోవలసింది; కాని గుమ్మం దిగుతూ దిగుతూ "మిమ్మల్నీ బాబయ్య గారినీ చూడాలని వుందిటండి, అమ్మాయి గారికి" అన్నాడు యాదాలాభంగా, వాడు.

"ఏమిటీ?" అందామె ఆడనెమలి కేక వేసినట్టు,

"చిక్కిపోలేదు గదా నాచిట్టితల్లి?" అంటూ ఆత్రపడి పోయింది.

"ఏమందీ, మళ్ళీ చెప్పు" అంది, కంగారుపడుతూ.

"మమ్మల్ని రమ్మందా, వూరికే చూడాలని వుందందా?" అంటూ గద్గదికతో అడిగింది.

"మరండీ" అంటూ వాడు మళ్ళీ గుమ్మా లెక్కాడు; గాని యింతలో సోమసుందరం వచ్చాడు.

రాజమ్మ అడిగేది అడుగుతూ వుండగానే సోమసుందరమున్నూ ఏమి టేమిటో అడగసాగాడు.

మధ్య మధ్య "మీరుండండీ" అంటూ రాజమ్మా, "వాణ్ణి చెప్పనియ్యవేం?" అంటూ సోమసుందరమూ విసుక్కుంటూ వచ్చారు, తమలో తాము.

దీంతో సూరిగాడికి నవ్వు వచ్చింది.

గుక్కతిరిగింది.

"ఆమాట యిందాకా అడిగారు కాదండీ?"

"దానికి బదులు చెప్పాను కాదండీ?"

"అది అడగడం మరచిపోయా నన్నాను కాదండీ?"

"ఆ మాట మీరు చెప్పలేదు కాదండీ?" అంటూ ఎదురువాదం ప్రారం భించాడు, దాంతో వాడు.

అయినా, రాజమ్మ వూరుకోలేదు.

"అది చెప్పాల్రా రాజమ్మా?"

"అసలు సంగతి మరిచేపోయావు, నువ్వు వెళ్ళిన లాభం ఏమిట్రా బుద్ధిహీనుడా?"

"కాకపోయినా, నీకామాత్రం తోచవద్దుట్రా అప్రాచ్యుడా?"

"సరే లే, నువ్వింతకంటే వొరగబెట్టావా యేమిటి, యెప్పుడయినా?"

అంటూ చేతులూపుకుంటూ సాగదీసుకుందామె.

తాను రాజమహేంద్రవరం యెప్పుడు వెళ్ళినా ఆమె యిలా ముక్తాయించడం వాడికి తెలిసిందే.

అంచేత, వాడందుకు సరిపెట్టుకుని వూరుకున్నాడు.

అయినా, ఆమె ధోరణి అలాగే వుంది.

అది చూసి, వంట కాలస్యం అయిపోతుందని గుర్తించి, "సరే సరే, వెళ్ళి భోజనం చేసిరా" అంటూ రెక్కగూటి మీద చెయ్యవేసి వీధిలోకి నడిపించాడు, సోమసుందరం వాణ్ణి.

"అదేమిటండీ?" అంటూ కస్సుమంది రాజమ్మ.

"నువ్విక్కడే అన్నం తిందువు గాని వుండిపోరా" అంది. ఆ ధోరణిలోనే వాణ్ణి.

"అవునవును, నీ భోజనం యిక్కడే" అన్నాడు సోమసుందరం కూడా; కాని "నీకోసం యెదురుచూస్తూ వుంటుంది, మీ అమ్మకి కనపడి చక్కా రారా" అన్నాడు, నవ్వాపుకుంటూ.

"సరేనండి. సరేనండి" అంటూ యెగిరిపోయాడు, సూరిగాడు.

సోమసుందరమున్నూ వూపిరితీసుకున్నాడు; గాని "మీరు మరీనండీ" అంది, రాజమ్మ నిష్ఠురంగా.

"ఏం?" అన్నాడతను, అమాయికత్వం నటిస్తూ.

"ఇప్పుడా యింటికి పంపడం వాణ్ణి?"

"క్షణంలో రాడూ?"

"ఆ. వస్తాడు!"

"అన్నం పెడతానన్నావుగా నువ్వు?"

"పెట్టేలాగే చేశారు పాపం, మీరు"

"చూడూ, సూరిగాడింకా రాలేదనుకో, త్వరగా వంట చేసేసి, నాకు పెట్టి నువ్వు కూడా తిను. దగ్గిర కూచుని మళ్ళీ వాకొక్కక్కటే అడుగుతూ అప్పుడు వడ్డించు వాడికి. భోజనం చేశాకయినా వెంటనే యింటికి పోనిస్తావా, నువ్వు మరిచిపోయినవి నేనడగనూ, వెధవనీ?"

రాజమ్మ మాట్లాడలేకపోయింది.

చురచుర చూస్తూనే వంటింటికేసి మళ్ళిందామె.

"ముందు దీపం వెలిగించు" అంటూ తడుముకుంటూ కవాచీబల్లకేసి మళ్ళాడు సోమసుందరమున్నూ.

5

సూరిగాడింటికి వెళ్ళడం సుతరామూ యిష్టంలేదామెకి.

ఉన్నట్టుండగా వాణ్ణి పంపేసినందుకు భర్తమీద కూడా కోపంగానే వుందామెకి.

కాని, లాంతరు వెలిగించి వాకట్లో వుంచాటప్పటికి, నరసమ్మా రామారావూ మధుపర్కాలతో తీయించుకున్న ఫొటో ఎన్‌లార్జిమెంటు కనపడింది.

వెంటనే నరసమ్మమీదికి మళ్ళిపోయిందామె చూపు.

"ఏంచేస్తోందో వెర్రిపిల్ల! మమ్మల్ని చూడాలని వుందిట. చిక్కిపోయిందో యేమిటో నాచిట్టితల్లి. అన్నం సయిస్తోందో లేదో? అదేమిటో వెళ్ళిచూసుకోవాలి; గాని, సూరిగాడివల్ల యేమి తెలుస్తుందీ?" అనుకుంది వెంటనే.

తొందరపుట్టింది.

"త్వరగా వంట చేసి ఆయనికి పెట్టేసి, తరువాత అదేదో చూసుకోవా" లనుకుంది, దాంతో.

వంటింటోకి వెళ్ళి నిప్పు రాజేశాటప్పటి కేదో తోచి వాక్కు వురుకున వాకట్లోకి వచ్చి అది భర్తతో చెప్పింది.

అది ముగిసి, ఇంటోకి వెళ్ళి బియ్యం కొలిచాటప్పటి కింకోటి తోచింది.

మడికట్టుకుంటూ వుండగా మరొకటి తట్టింది.

ఎసట్లో సగం బియ్యం పోశాటప్పటి కింకో దేమిటో తోచి, ఆదరాబాదరా తక్కిన బియ్యం గుమ్మరించేసి వాకట్లోకి వురికింది.

ఇలాగ వంట అయి, మడి కట్టుకుని సోమసుందరం వచ్చి పీటమీద కూచునే దాకా లక్షమాట్లయినా కిందా మీదా పడిపోయిందామె.

అతనయినా నిశ్చితంగా కూచుని వుండలేకపోయాడు వాకట్లో.

సూరిగాడు చెప్పిందే సగంసగం, అదయినా విననిచ్చింది కాదు, రాజమ్మ.

"ఉత్తరం రాసి యిచ్చి, జవాబు తెప్పించుకోవలసింది" అంటూ విసుకున్నాడు కొంతసేపు.

మళ్ళీ కోర్టుపని యెప్పుడో జ్ఞాపకం చేసుకుని దినాలు లెక్క పెట్టుకున్నాడు, కొంతసేపు.

అలాగ అయినా అతని మానాన అతణ్ణుండనిచ్చిందా రాజమ్మ, మాటిమాటికీ యేదో మించిపోతున్నట్టు వచ్చి కంగారు పెట్టేసిందిగాని?

ఇంతకీ,—

"వంట చేస్తోందో లేదో?"

వెళ్ళి తొందరపెడదా మనుకున్నాడు; గాని యేమిటో కదల్లేక పోయాడు.

"పోనీ, పదిరూపాయలు పారేసి రామచంద్రపురం బదిలీ చేయించుకుంటే, రామాన్ని?" అనుకున్నా డొకమాటు.

"రామచంద్రపురం అయితే యేడు మైళ్ళేగా, తోచిందంటే గంటలో వెళ్ళి చూసి రావచ్చు చిట్టితల్లిని, సైకిలుమీద" అనుకున్నాడు.

ఆవిడ కైనా, రెండుగంటల పనీ, సొంతబండి కట్టేస్తాడు సూరిగాడు, మనం కదలనక్కర్లేకుండా" అనిన్నీ అనుకున్నాడు.

అత నిలా గుంపుదంపులు పడగా పడగా "మడి కట్టుకోవచ్చు"నని కేక వేసిం దామె.

భోజనం చేశేటప్పుడు బహు మితంగా మాట్టాడతా డతను, బంతిలో ఎందరున్నా.

ముక్కాలిపీటమీద దగ్గరసా కూచుని వడ్డిస్తుంది కనక, ఆతను తనకే సయినా చూడకపోయినా, ఏమిటేమిటో అడుగుతూనూ, చెబుతూనే వుంటుం దామె.

ఏపూటా తప్పనిదీ యిది

ఆపూటా తప్పింది కాదు.

తప్పలేదంటే, వసతాగిన పిట్టలాగ వూరికే మాట్టా డేది అదివరికి— "అమ్మాయిని చూడా లని—ఏమిటో—వురకలు వేసుకువస్తోందండీ" అంది, కూచుని మీగడ పెరుగు వడ్డించబోతున్న దల్లా ఉబ్బెత్తుగా లేచి నుంచుని, ఆపూట.

"ఏమిటీ?" అన్నట్టు చూశా డతను, చెయ్యి చాపే వుంచి.

"అదేమిటో చెప్పలేనండీ! వుబలాటమో మరొకటో తగ్గడం లేదు. అబ్బా, నుంచోలేను కూడాను" అంటూ అతనికి దగ్గిరసా చతకలబడింది, పీట దూరంగా తోసేసి.

అతనికి కలిగింది భావోద్వేగం, దాంతో.

తక్కిన మాటలు రాజమ్మ వినపడనివ్వకపోయినా "మిమ్మల్నీ బాబయ్య గారినీ చూడా లని వుందిటండి, అమ్మాయిగారికి" అని సూరిగా డన్నమాట గుమ్మా లెక్కుతూ వుండగా అతని చెవిలో పడింది, మరి.

అప్పణ్ణుంచీ ఆవిషయమై ఆలోచించుకుంటూనే వున్నాడతను.

లక్ష తోచాయి. లక్షా కాదనుకున్నా డతను; కాని అదే సుడితిరుగుతోం దతనికి, మనమ్సలో.

అంచేత, రాజమ్మస్థితి చూశాటప్పటి కాగలేకపోయా డతనుకూడా.

వెంటనే అప్రయత్నంగా గోడపీటకి చేరబడిపోయి "నువ్వన్నదాల్లో తేడాలేదు, గానీ — ఇలా అయితే యెలాగో తోచడం లేదు, గానీ — ముందు ముందు విడిచి వుండడం కష్టం అవుతుం దనుకుంటూనే మన మీ మమకారం పెంచుకున్నాం, నిజమే, గాని — ఇది వింటే పై వాళ్ళు నవ్వుకుంటారు తెలుసు, గానీ — ఇవాళ పళ్ళూ అవీ పంపి రేపు మనం వెడితే — పాపం, రామం అలాంటివాడు కాదు, గానీ — అయినా మానలేం, పొద్దుటి బండికే వెడదాం" అంటూ ఆమె పెరుగు వడ్డించకుండానే వట్టి అన్నమే కలుపుకోసాగా డతను.

దీంతో ప్రాణాలు కుదుటపడ్డా యామెకి.

వొణుకు తగ్గింది.

నుంచోనూ గలిగింది, వొక చేత పెరుగు తప్పేలా వొక చేత గరిటె పుచ్చుకుని.

"లోకు లేమనుకుంటారో అని యెవళ్ళపని యెవళ్ళు మానుకుంటారండీ? కాకపోయినా, యెవళ్ళ మమకారం వాళ్ళదీ, యెవళ్ళ ఆదుర్దా వాళ్ళదీనీ. మన అమ్మాయికి తగ్గవాడు నూరిళ్ళ బ్రాహ్మణ్యంలో వొక్కడూ లేకపోయె ఈ వూళ్ళో, వుంటే మనకీ తిప్పలేమీ? కొడుకులూ యిక్కడలేక, వొక్కగానొక్క కూతురు పొరుగూళ్ళో వుంటే, మనకేం వుందండీ, యిక యిక్కడ? కనక, మనం కూడా రాజమహేంద్రవరం ప్రవేశిస్తేనే బాగుంటుం దనిపిస్తూ వుంటుం దప్పుడప్పుడు. ఒక్క సంవత్సరం అయినా అలవా టయితే ఇంత వులకం వుండదు గానీ — అయినా — రేపు పొద్దున్న ప్రయాణం తప్పదు. ఏం?" అంటూ చురుగ్గా చూస్తూనే పెరుగు వడ్డించం దామె.

"రేపు పొద్దున్న" అని ఆమె కూడా అనాటప్పటికి తొందర పుట్టుకు వచ్చిం దతనికి.

అవతల రెయిలు మించిపోతోం దన్నంత కంగారు పెట్టేసింది.

ఉప్పు కలుపుకోకుండానే సగం అన్నం తినేశాడు.

"మాగాయ టెంకని ఇంకా గుంజున్నట్టుంది, కసింత పెరుగు వడ్డిస్తా నండీ" అంటూ ఆమె గరిటె యెత్తాటప్పటికి ఉత్తరాపోశనమే పట్టేశాడు కూడా.

6

పొద్దున్న యేడున్నరికి అనపర్తిలో రెయి లెక్క, యెనిమిదిన్నరకి రాజమహేంద్రవరం పెద్దస్టేషనులో దిగి, సామానంతా బండిలోవేయించుకుని, తొమ్మిది కొడుతూవుండగా వైగ్రాం రోడ్డున వున్న కూతురిగారి బసకి చేరుకున్నారు వారు.

తర్జనతో నిర్దేశిస్తూ "అదిగో అదే" అన్నాడు సోమసుందరం.

తొరగా నడపలేదని దారిపొడుగునా రెయిలువాళ్ళని తిట్టుకుంటూనేవున్న రాజమ్మ అదిగో అదిగో – కుడివైపున – అరుగుమీద పొట్టిపిచికి వాలి వుంది చూడూ, ఆ, ఆ, పోనివ్వకు, పోనివ్వకు – అయ్యో, ఆపమంటూవుంటే అదేమిటబ్బీ, చెముడా ఏమిటి నీకు?" అంటూ బండివాడిమీద కస్సుమంది.

వాకట్లో పచారుచేస్తున్న రామారావు "ఎవరు చెప్మా?" అనుకుంటూ ద్వారబంధాలు పట్టుకుని ముందుకు వంగి తొంగిచూశాడు.

"ఎవరండీ? మన యింటికా, పక్కవారి యింటికా" అనడుగుతూ అప్పుడే వాకట్లోకి వచ్చి వుండిన నరసమ్మకూడా తొంగిచూసింది, అతని చేతిమీదుగా వాలి.

అప్పటికి రాజమ్మ బండి దిగింది, పైట సవరించుకుంటూ.

చూసీచూడ్డంతోనే "మా అమ్మ" అంటూ పెనిమిటిని రాసుకుంటూనే నడివీధిలోకి వెళ్ళి తల్లిమీద వాలింది, నరసమ్మ.

"మాఅమ్మ, మాఅమ్మ, నింపాదిగా వున్నావా చిట్టితల్లీ?" అనడుగుతూ పూర్ణ్వశ్వాసతో కూతుర్ని పొదువుకుంది రాజమ్మ కూడా.

అత్తగారిని చూచి బండి దగ్గిరికి చేరాడు రామం.

ఆమెని పాలికాపు తీసుకువచ్చి వుంటాడనుకున్నాడతను; కాని "విశేషాలు లేవు గదా?" అనడుగుతూ సోమసుందరం కూడా బండి దిగాడు, చిరునవ్వు నవ్వుకుంటూ.

రామం మాట్లాడలేక పోయాడు.

ఇక్కడి విశేషాల మాటకేం, వారి రాక యేమిటో యెందుకో అర్థం కాలేదతనికి.

చక్రకేళీగెలలు, కొబ్బరికాయలు, బెల్లంబుట్ట, చెరుకు ముక్కలు, పెరుగుబుడ్డి, చిన్నట్రంకు, బస్తామూట - బండిలో యివన్నీ కనబడేటప్పటికి మరీ గహనం అయిపోయింది సమస్య, అతనికి.

అది గుర్తించాడు సోమసుందరం. "ప్రయాణమూ యెక్కడికో కాదు,

కారణమూ యేమీ లేదు. మిమ్మల్ని చూడాలని బుద్ధి పుట్టింది, మరి వుండలేక పోయాం" అని వివరాలు చెప్పేడు, చిరునవ్వు నవ్వుకుంటూ.

దానికి రామం బదులు చెప్పకముందే "రండి నాన్నారూ" అంటూ తండ్రి చెయ్యిపట్టుకుని యింటోకి బయలు దేరింది నరసమ్మ.

సామా నంతాబండిలోనే తన కప్పగింత పెట్టినట్టు కాగా బండివాడిచేత రామమే యింటో పెట్టించా డంతా.

తండ్రిని కాళ్ళు కడుక్కోమంటూ వాకట్లో నీళ్ళుంచి, వంటింటి వసారాలో పీటవేసి తల్లిని కూచోపెట్టి, ఆ యింటోనే చిన్న చిన్న వాటాలలో కాపరం వున్న వెంకటమ్మనీ, సుబ్బమ్మనీ, సూరమ్మనీ, పార్వతమ్మనీ, సావిత్రమ్మనీ, చిట్టెమ్మనీ, ఇందిరాకుమారినీ, కుమారీశ్యామలనూ, శకుంతలా ముత్తుస్వామినీ పిలిచి తల్లిని చూపించి అడావుడి చేసేసింది నరసమ్మ.

మెల్లిమెల్లిగా అందుకుని వాళ్ళంతా సంతగోల చేశాటప్పటికి "యేమిటి సంగతి" అనుకుంటూ వొకరిద్దరు పురుషులు తొంగిచూశారు పక్కవాటాల వారు, అరుగుమీదికి వచ్చి.

అప్పటి కప్పుడే పులుసు తరవాయిగా వంట అంతా అయిపోయింది

పులుసయినా పొగచడం తరవాయి.

బంగాళాదుంప ముక్కలు వేగి. కమ్మని వాసన కొడుతున్నాయి.

తమ కిద్దరికే కనక, తలగొట్టి తవ్వెడు బియ్యమే పోసి వొండింది, నరసమ్మ.

అంచేత, మరో తవ్వెడు బియ్యానికి మళ్ళీ యెసరు పడేసి తండ్రిని స్నానానికి తొందర పెట్టిం దామె.

7

భోజనం కావడం తడువుగా కచేరీకి వెళ్ళిపోయాడు రామం.

మొత్తానికి రాత్రి తెల్లవార్లూ నిద్ర లేకపోవడమూ, పొద్దున్న రెయిలు ప్రయాణమూ—దీంతో అన్నరసం వంట బట్టాటప్పటికి నిద్రముంచుకురాగా సోమసుందరం పడుకున్నాడు.

తాంబూలం యిచ్చి నరసమ్మ రామాన్ని కచేరీకి పంపడమూ, సోమసుందరానికి పక్కసద్ది రాజమ్మ మడికట్టు కోడమూ అయేటప్పటికి పదిన్నర అయింది.

అన్నీ, వడ్డించుకునీ, కావలసినవన్నీ దగ్గిర పెట్టుకునీ తల్లీ కూతు ళ్ళిద్దరూ భోజనాని కూర్చునే టప్పటికి ఖరాగా పదకొండూ అయింది.

"అన్నట్టు మరిచిపోయా" నంటూ లేచి, మామిడి పళ్ళబుట్ట తెచ్చి తమ కిద్దరికీ మధ్యగా వుంచి, మళ్ళీ కూచుంది నరసమ్మ.

కబుర్లూ భోజనమూ ఏకకాలంలో ప్రారంభించారు.

రయితు, పనసపండూ అవీ తెచ్చింది మొదలు తామిక్కడికి వచ్చేదాకా మహేంద్రవాడలో జరిగిన వన్నీ అడక్కుండానే చెప్పేసింది, రాజమ్మ.

ఇక అల్లుడి సంపాదనా ఆదరమూ యెలావున్నాయో అడుగుదామను కుంటూ వుండగా నరసమ్మ అందుకుంది.

"లాం - జముండ నన్ను చూస్తే యెగిసిపడేది, చిక్కి పోండావుందిటే అమ్మా, అపుదూడ? పది యీత లీని ముసలిదయిపోయినా బుడిగావు మహా మంచిది చాలినంతా పచ్చగడ్డి తెస్తున్నాడా దానికి సూరిగాడు? దబ్బన్న గారి సుందరమ్మ ఆరేళ్ళపిల్లే గాని, యించక్కని కంఠమూ, అదీ - పెరుక్కోసం వచ్చినప్పుడు పాటలు పాడుతోందా నీదగ్గిర కూచుని? నిమ్మన్నగారి సీతమ్మ కనపడుతోందా? యాజులు గారి గున్నమ్మ సమర్తాడిందా? పేరుశాస్తుర్లు గారి సీలమ్మ నీల్లాడిందా? యజ్ఞన్న మామగారి రత్తికి పెళ్ళి కుదిరిందట కాదూ? సూరావధానులు తాతయ్యగారి సుభద్రమ్మకి పెళ్ళి అయిపోయిందిట కాదూ దాక్షారామ గుళ్ళోనూ? బంగారమ్మ అత్తగారి అన్నపూర్ణకి కొడుకా? వాసే అమ్మా, వాళ్ళ రామసోదెమ్మ నామాట అడుగుతొందా లేదే యెప్పుడయినా? వేంకట లక్ష్మిగారి రామలక్ష్మిని మహేంద్రవాడలో దిగబెట్టేసి, వుద్యోగం సంపాదించుకుని గాని మళ్ళీ కనబడనంటూ బొంబాయి వెళ్ళిపోయాడుట, నిజమేటే దాని మొగుడు? మునసబూ కరణమూ వియ్యం అందుతారుట, యెలా కలిసిందే మళ్ళీ వాళ్ళకి? పిలకజుట్టుకి సాయం పొడుము కూడా పీలుస్తున్నాడుట మొగుడు పాపం యెలా సహిస్తోందే వాళ్ళ కృష్ణవేణి? లచ్చమ్మత్తగారు మన యింటికి వస్తున్నారా దినమ్మా? ఆ వీధి రామ సోమయాజులుగారి రత్తమ్మ అత్తవారి యింటికి వెళ్ళిందా యిక్కడే వుందా యింకాను? తన మొగుడు ప్లీడరయి పోతాడని మహా మిడిసిపడేది చంద్రమ్మ, పరీక్షపోయిందిట కాదు అతనిదీ? గులాబీచెట్లకీ మల్లెపాదుకీ బాగా నీళ్లు పోస్తోందా పైడి? చామంతి చచ్చిపోకుండా చూస్తున్నావా? అన్నట్టడగడం మరిచిపోయాను, వెంకప్ప చయనులుగారి లచ్చుబ్బాయికి వొడుగయిందా? అవునుగానీ వాళ్ళ సుబ్బలక్ష్మి మొగుడు సీమ వెళ్ళాడుట గదా, యింటోకి రానిస్తారుటే వచ్చాకా?"

వీటికి బదులు చెబుతూనే ఎదురు ప్రశ్నలు వేశింది రాజమ్మ, అర్ధాంతర న్యాసగా.

మొత్తానికి, నాలుగు మాటల కొక ముద్ద-పదిమూటల కొకముద్ద-ఇలాగ భోజనం పూర్తిచేసి పన్నెండయాటప్పటికి పీటలమీది నుంచి లేచా రిద్దరూ.

స్థలశుద్ధిచేసీ, అంట్లు దొడ్లో పడేసీ, నూతికి వెళ్ళి కాళ్ళూ చేతులూ కడుక్కునీ వారిద్దరూ వాకట్లోకి వచ్చాటప్పటికి మరో అరగంట అయింది.

ఇంతవరకూ వంటింటోనే సరిపోవడంవల్ల, రాజమ్మ, అప్పుడు ప్రతీ గదికీ బయలుదేరింది, అల్లుడి ప్రయోజకత్వమూ, కూతురి పొక్తూ యెలా వుందో కనిపెట్టడానికి.

అది గుర్తించి, తానున్నూ వెంట బయలుదేరి వివరాలు మొదలు పెట్టింది సరసమ్మ.

"ఇది పడకగది. పందిరిమంచానికీ దోమతెర మొన్న మొన్ననే కుట్టించారు. నాబట్టలకోసం నిలువుటద్దంతో బీరువా మొన్ననే పురమాయించారీవూళ్ళోనే. దాని ఖరీదు మీరిచ్చుకోవాలిట. రంగూన్ పెట్టెయిస్తే చాలదుట. యీ కాలానికి తగిన విచ్వాలిట, నాన్నగారితో చెప్పడం మరచిపోకు. ఇది వారి బట్టల బీరువా. దీని క్కూడా నిలువుటద్దం పెట్టించమని పోరుతున్నాను నేను. ఈ కడపరాతిబల్లకొని మూణ్ణెల్లయిందిట. ఆ పడకకుర్చీ, ఈ మెత్తకుర్చీ, ఈ టేబిలూ నేనిక వారం దినాలకు వస్తాననగా వచ్చాయి. ఆ ఆలమూరుకి ఇంటివారితో పోరి నిన్నగాక మొన్న పెట్టించారు అద్దాల తలుపులు, నువ్వు పంపిన మామిడిపళ్ళివిగో, యింకా డజనున్నాయి. పనసపండు రిజిష్ట్రారుకి పంపించారు, ఆవేళే. అనాసపళ్ళు మొన్నా నిన్నా అయిపోయాయి. ఆ సీసాలోది నేతిమిఠాయి, మొన్ననే చేశాను, ఇవాళతో అయిపోతుంది. ఈవైపువన్నీ ఇంగ్లీషు పటాలు, అవి కృష్ణలీలలు. ఇవి రాములవారి వనవాసపటాలు. అది మా అత్తగారిదీ మామగారిదీ ఎన్‌లార్జ్‌మెంటు. ఈ ఫోటో నేనిక్కడికి వచ్చిన మర్నాడు తీసింది. ఇది మా చిన్నాడబడుచుది, వారిప్పుడు బెజవాడలో వున్నారు. ఈ సంగీతం పెట్టి ఈవూరు వచ్చిన కొత్తరకం కొన్నారు. ఎన్నో పళ్ళా లున్నాయి, దీనికి, అమ్మోయ్? వేదం కూడా చదివేరే యిద్దరు దక్షిణాది బ్రాహ్మలు. మంచికృతులన్నీ యేరికొన్నారు, రాత్రి పాడిస్తాను, విందుగాని. ఈయినపెట్టి బాగుందా, వారందినాలయిందికొని. ఇలారా, యిది వసారాగది, ఈవాటాలో ఇదే ముఖ్యమైనది. అది సామానుగది. అది వంటవసారాగదా? అది వొక్కటే యీ వాటాలో ఎక్కువ. అంచేతే తతిమ్మా వాటికన్నిటికీ పదేసే అయినా, అద్దె దీనికి పన్నెండు పుచ్చుకుంటున్నారు. ఈ పక్కనే వున్నాయి, డాబామీదికి మెట్లు. సంవత్సరం కనిపెట్టుకుని వుండగా దొరికింద్దిట

ఈవాటా, నాలుగుమాసాల కిందట. అద్దెమాట యేమయినా యింటివారు చాలా మంచివారులే పాపం. చిన్న తాతగారి కామేశ్వరి అత్తవారివూరూ, ఈ యింటి వారి చిన్న కోడలి పుట్టింటివారి వూరూ వొకటే. ఎదురు గుమ్మాలుట కూడాను. ఇందిరా కుమారి అంటారూ, ఆపిల్లే ఇంటివారికోడలు. నేతిమిఠాయి నేనూ ఆ అమ్మాయీ కలిసే చేశాం మొన్న, సమానవాటాలుగా. శకుంతలాముత్తుస్వామి దగ్గిర సాంబారు చెయ్యడం నేర్చుకున్నాను మొన్ననే, నీకు నేర్పుతానులే"

తల్లి అడిగినవీ, తనకి తోచినవీ — ఈ రెండింటికీ అనుబంధం కలిపేవీ గబగబా చెప్పేసింది, నరసమ్మ యిలాగ.

చాలామట్టుకి వూకొట్టడంతోనే సరిపోగా యిక వూరుకోలేక "అంతా బాగానే వుంది, అద్దె పదిరూపాయలయితే బాగుండును" అంది రాజమ్మ.

"మేము ఖాళీచేస్తే యీ వాటాకి పదిహేనివ్వడానికి సిద్ధంగా కూచున్నా రెందరో, తెలుసా?"

"అయితే కష్టమే"

"ఏమీ కష్టం లేదు. ఈ యింటి ముసలాయన, మీ అల్లుడుగారిని, మనమడుక ంటే ఎక్కువగా చూచుకుంటున్నారులే"

"ఇంకేం మరి? పోనీ, పదకొండింటి కివ్వరాదూ?"

"ఇవ్వరు" అనేసింది నరసమ్మ, దృఢంగా.

ఇక ఆ విషయమై మాట్లాడి లాభం లేదన్నట్టు మూతి బిడాయించుకుని చురుగ్గా చూసి, పాందాను ముందు పెట్టుక్కూచుంది, కూడా.

8

ఇద్దరూ తాంబూలం వేసుకున్నారు.

డబ్బు సంగతి వచ్చాటప్పటికీ, కంఠం నొక్కుకుని "ఆయిన పెట్టెలో నాలుగువేల రూపాయలూ, యాభై కాసులూ వున్నాయి. అయిదువేల ఎనిమిది వందలు బాంకిలో వున్నాయిట. నాలుగువంద లొకరూ, తొమ్మిది వంద లొకరూ, మూడు వందల పాతిక వొకరూ, రెండు వందల ఎనభై వొకరూ ఇవ్వాలిట, నోట్లు నాపేర వున్నాయి. ఈయేటి శిస్తు పన్నెండు వందలూ రయితు దగ్గరే అట్టేపెట్టారు, వడ్డీకి; కాని మీదటికిల్లు కట్టుకుంటే ఇవన్నీ పైసలా" అంది నరసమ్మ, చేతులు తిప్పుకుంటూ.

"మేడే కట్టుకుంటారా?"

"మండువా పంపిణీమీద డాబా మట్టుకు వేయిస్తారుట ముందు"

"స్థలం,—"

"అయిదు వందల గజాలు కావలసినంత పెరడుంటుంది ఇంటికి చుట్టూ"

"నుయ్యి—"

"పూర్తి అవుతోంది, నాన్నారు లేవనియ్యి వెళ్ళి చూసివద్దాం"

"ఇల్లు కట్టుకునేప్పుడు సెలవు పెడతాడా నీ మొగుడు?"

"పెట్టవద్దూ? లేకపోతే పని సాగుతుందా?"

"అవు నవును"

"అవునవు నంటే కాదు, నాన్నారు కూడా యిక్కడే వుండాలిట"

"రెండోపంట రోజులుగదా. యెలా వుంటారే?"

"మా మామగారూ లేక, నాన్నారూ రాక—"

"మీమామగా రెందుకు రారూ?"

"మా పెద్దబాపగారు మేడకట్టుకుంటారుట ఏలూరిలో, అక్కడ వుండాలిట వారు"

"ఈకొడుకు పని చూడనక్కరలేదు కామోసు"

"మాఅత్తగా రుంటారుట యిక్కడ?'

"ఆవిడా నేనూ వుండేం లాభమూ?"

"అలా అనకు" అంది ముందు నరసమ్మ. అని కంఠం నొక్కుకుని "మేము బాంకిలో వేసుకున్న అయిదు వేల యెనిమిది వందలూ ఆవిడ యిచ్చినవే" అంది. కళ్లు తిప్పుకుంటూ.

రాజమ్మ మొగం యింతయింది; కాని "ఆకొడుక్కి తండ్రి యెంత యిచ్చారో" అంటూ సాగదీసుకుంది, అంత కంటే కంఠంనొక్కుకుని.

"ఇచ్చుకోనీ మాకు లోటుండదు, మాఅత్తగారు బతికి వున్నంత కాలమూ"

"అదే మాకు తృప్తి, పార్వతీదేవి అన్నట్టుంటుందా యిల్లాలు. నీమొగుడంటే ఆవిడకు ప్రాణమే"

"నేనంటేనూ అంతే. ఆవిడ యిక్కడ వుంటే నన్ను మడికట్టుకోని స్తారా వొక్కపూట అయినా? కూచోబెట్టి ఆవిడకు చాకిరీ చాయ్యా లని నేను. 'నా నాయనకు నాచేతులతో అన్నం పెట్టుకోవద్దూ?' అని ఆవిడ.

"మాఅమ్మ అయినా వుండాలి, మీ అమ్మాయి అయినా వుండాలి, లేకపోతే నాకు అన్నం తిన్నట్టే వుండ' దన్నాడు నీ మొగు డెన్నో మాట్లు అవునవును"

"పని మొదలుపెట్టించాక ఆవిడ వూరకే రాదు,

ఎప్పుడు మొదలుపెడతా రేమిటి పని?"

పున్నమి వెళ్ళాక శంకుస్థాపన. అప్పుడు మీరూ రావాలి, తెలుసా?"

"మే మెందుకమ్మా?"

"చీరా జామారూ యివ్వడాని కమ్మా!

ఇద్దరూ కొంటెగా చూసుకున్నారు.

చివరికిద్దరూ పకాలుమని నవ్వుకున్నారు

"ఈనెలలో పునాది అయిపోతుంది. వానాకాలంలో తలుపులూ ద్వార బంధాలూ కిటికీలూ అలమార్లూ చేయిస్తారు. పునాది గట్టిపడ్డాక మాఘమాసంలో మళ్ళీ పని ప్రారంభిస్తారు, ఫాల్గునంలో గృహప్రవేశం"

ఇలా అని మళ్ళీ కొంటెగా చూసింది నరసమ్మ.

"మళ్ళీ చీరా జామారూ తేవాలి కామోసు మేము"

"తేవద్దా యేమిటి? అయితే, యీమాటు___"

"చిన్నన్నయ్య తెస్తాడుట అప్పుడుచీరా జామారూను. మొన్ననే రాశాడు, తండ్రికి"

"ఆమాట యెందుకు వచ్చింది?"

"బెంగుళూరిలో తన కించక్కని యిల్లు దొరికిందిట అద్దెకు. ఈవేసవిలో మేమక్కడికి రావాలిట"

"మరి మాయింటో గృహప్రవేశమో?"

"ఆమాటే రాశారు మీనాన్న. దానిమీదే రాశాడు చిన్నన్నయ్య చీరా జామారులమాట"

"అయితే నాకీమాటు బెంగుళూరిచీర అన్నమాట"

"అన్నమాటే"

"చిన్నన్నయ్య మాటసరే. పెద్దన్నయ్య పోలవరంలో సర్కిల్ ఇనస్పెక్టరు కనక, కలప వూరికేనో రాయితీగానో రావద్దుటే మాకూ?"

"అదీ అయింది. మొన్న వెళ్ళినప్పుడు మీనాన్న చెప్పివచ్చారు"

"ఏమన్నాడో?"

"నాలుగు టేకి పలకలు సంపాదించివుంచాట్ట అప్పడే. తుండ్లెన్ని కావాలో___"

"నాన్నా రీమాట చెప్పారు కారు చూశావా?"

చెప్పడానికేం మించిపోయిందే అప్పుడే? వచ్చారు, స్నానం చేశారు, భోజనం చేశారు, పడుకున్నారు — మాటా మంతీ ఆడిం దేదీ?"

ఆమె యిలా అంది, అంతే "అమ్మా" అంటూ పిలిచాడు సోమసుందరం మేలుకుని.

"రండి నాన్నగారూ" అంటూ వూచలాగ వెళ్ళింది గదిలోకి నరసమ్మ.

నూతికి వెళ్ళి కాళ్ళూ చేతులూ కడుక్కువచ్చి పడక కుర్చీలో కూచున్నాడు సోమసుందరం.

తల్లికీ తండ్రికీ చెరో పళ్ళెంతోనూ మిఠాయి అందించి, మామిడిపళ్ళు తెచ్చి కూచుంది నరసమ్మ, కత్తి పుచ్చుకుని ముక్కలు కొయ్యడానికి.

కత్తి లాక్కుని తానే కొయ్యసాగింది రాజమ్మ.

"మిఠాయి పుచ్చుకోండి నాన్నారూ"

"ముందు నువ్వు పుచ్చుకో తల్లీ"

"అది తనతో కలిసి పుచ్చుకోవాలి, లేకపోతే అల్లుడు వొక్క పిసరయినా పుచ్చుకోడు. పోనీ, కాస్త నోట్లో వేసుకోవే"

"........కాస్తేం, ఇవాళ నాన్నారి దగ్గిర కూచునే పుచ్చుకుంటాను పోనీ, నీకు మళ్ళీ తెచ్చి యిస్తాను, పళ్ళెం యిలా తే. పుచ్చుకోండి నాన్నారూ"

ముందు నరసమ్మ ప్రారంభించింది.

"చెప్పలేదని యిప్పుడికే కోపం వచ్చింది నీకు, వినవే అమ్మాయీ" అంటూ ముందు కలప సంగతి చెప్పి తరవాత సోమసుందరమూ ప్రారంభించాడు ఫలహారం.

రాజమ్మ మామిడిపండు ముక్కలు కోసి, కూతురు చెప్పగా పళ్ళెంతో కొన్ని ముక్కలు గదిలో కడపరాతి బల్లమీద వుంచివచ్చింది.

ఇంతలో గంపెడు మామిడిపళ్ళు పట్టించుకుని రామం వచ్చాడు, కూలి మనిషిచేత.

"ఇన్నిపళ్ళింటో వుండగా మళ్ళీ యెందుకొన్నావోయీ?" అంటూ సాగదీసుకుంది రాజమ్మ.

"ఎవరో పంపి వుంటా" రన్నాడు సోమసుందరం.

రామమూ నరసమ్మా గదిలోకి వెళ్ళారు, మౌనంగా.

పళ్ళుగదిలో వుంచేసి కూలిమనిషి వెళ్ళిపోయింది.

రామం నూతికి వెళ్ళివచ్చేటప్పటికి వొకపళ్ళెంలో మిఠాయీ, కూజా నీళ్ళకోసం వెండిగ్లాసూ కూడా కడప రాతి బల్లమీద వుంచింది నరసమ్మ.

కొంతసేపు హారొకరి నోటి కొకరందించుకున్నారవి.

నరసమ్మ చేకువలకలమాట చెప్పింది.

"ఛా, యివాళ మిఠాయి బాగాలేదు"

"అదేమిటండీ"

"మీనాన్నా రంతతియ్యని మాట చెప్పారు మరి"

"అదా?" అంటూ నవ్వేసింది నరసమ్మ.

ఫలహారం అయింది.

ఇద్దరూ మంచినీళ్ళు పుచ్చుకున్నారు.

నరసమ్మ అతని నోటికి తాంబూలం అందించింది.

పెదవులు సజ్జితాలు చేసు కున్నా డతను, వెంటనే.

మెడకి చెయ్యిచుట్టవేసి, అతని మొగాన మొగం వుంచిందామె అరగంట చూస్తూ.

9

ఆవేళ శనివారం.

అది మూడో శనివారం కావడంవల్ల ఆఫీసు లేకపోగా యింటోనే వుండి పోయాడు రామం.

పంళ్ళెంతో తెచ్చిగదిలో బల్లమీద వుంచి తల్లి వెళ్ళిపోగా "ఇవాళ మా వాళ్ళు వెళ్ళిపోతారుట" అంది నరసమ్మ, అతని నోటికి చెంచాతో ఉపమా అందిస్తూ.

"ఏమంత తొందరా? దుంపలు దంపలు చేసుకొని రానేవచ్చారు కదా, మరో రెణ్నాళ్ళుండరాదూ!"

"ఎందుకూ పనిలేందే?"

మహా పనివుండే వచ్చారు కామోసు, అసలు"

చకిత అయిపోయింది నరసమ్మ; కాని వెంటనే మొదట గాంభీర్యం తెచ్చుకుని, "కనక, వెళ్ళిపోతా రంటున్నానుగా?" అంటూ బుంగమూతి పెట్టు కుంది, చివరకి కొంటెగా చూస్తూ.

"నే నుండ మంటున్నానుగా?" అంటూ అంత కంటే బుంగమూతి పెట్టు కున్నా డతను; కాని చెంచా ఆమె చేతిలో వుండడంవల్ల తప్పనిసరిగా నోరు తెరవ్వలసి వచ్చింది.

ఓడిపోయిన ట్టనిపించింది, దాంతో,

ఆలోచించాడు.

చూశాడు.

బింబాధరాన అడుగు పెట్టడమా మానడమా అని తట పటాయిస్తున్న ఆమె మందహాసం చరుకుపుట్టించింది.

ఆమె కొంటె చూపులు చిలిపితనమున్నా మప్పాయి.

వెంటనే ఆమెని పొదివి పట్టుకుని వొడిలోకి తీసుకున్నంత దగ్గిరగా తీసుకొని చెంచా వూళ్ళాక్కున్నాడు,

అయితే, ఉపమా తినడమూ, కాఫీ పుచ్చుకోడమూ అయేదాకా గుమ్మం కేసి మధ్యమధ్య బెదురుచూపులు చూస్తూనే వుండిందామె.

ఇద్దరూ ఇవతలికి వచ్చారు.

నరసమ్మ తల్లిమీదికి వాలి బల్లమీద కూర్చోగా, రామం మామగారి పక్కన కుర్చీలో కూచున్నాడు.

ఆమాటా యీమాటా వచ్చాయి?

నలుగురూ అందుకున్నారు, వుత్సాహంగా; కాని కొంత దూరం వెళ్ళి వెళ్ళి "బజారుకి వెళ్ళివస్తానోయ్" అన్నాడు సోమసుందరం, అల్లుడితో.

"నీకేం గావాలో చెప్పు" అన్నాడు, కూతురితోనూ.

"నాకేం కావా లండీ?"

"అదేమి టమ్మా?"

"కాకపోయినా, ఇప్పు డెందుకండీ?"

"ఇవ్వడానికి ముహూర్తం యేమిటమ్మా నీకు?"

"వద్దనగూడ దమ్మా, ఏమి కావాలో చెప్పు, 'మీ అమ్మ కూడా వచ్చింది కదా, యేమిచ్చి వెళ్ళా' రని యెవరయినా అడిగితే ఏమి చెబుతావు?" అనడిగింది, రాజమ్మ కూడా.

నరసమ్మ ఆలోచించింది.

అన్నీ వున్నా యింటో, లోటు లేదు.

ఫలానా కావా లన్న కాంక్షే కలగలేదు. ఈ మధ్య.

కాగా, వారెంత ఖర్చు పెట్టదలుచుకున్నారో బయటికి వస్తుం దేమో అని అలాగే మాట్లాడింది మరి కాస్సేపు.

లాభం లేకపోగా, చూసిచూసి గభీ మని లేచి గదిలోకి వెళ్ళాడు రామం, యీ సమయాన

నర్సమ్మ కూడా వెళ్ళింది.

అది చూసి "ఆలోచన కోసం" అంది, కంఠం నొక్కుకునీ, కళ్ళు చికిలించుకుంటూను, రాజమ్మ.

"అవు" నన్నట్టు తల వూపాడు సోమసుందరం; కాని, అక్కడ నరస మ్మనిచూసి చకితుడై "నువ్వెందుకు వచ్చావిప్పుడూ;" అనడిగాడు, రామం.

"ఏం?" అంది, నరసమ్మ తెల్లపోయి.

"నీకాలోచన చెప్పడానికి నే నింట్లోకి వచ్చినట్టు కాలేదూ?"

గతుక్కు మనిపోయిం దామె.

మాట్టాడలేకపోయింది, కూడా.

మరి మాట్టాడకుండా ఇవతలికి వచ్చి "మా ఆఫీసరు గారి ఇంటికి వెళ్ళి వస్తా" నంటూ సైకిలెక్కి వెళ్ళి పోయాడు, రామం.

కళ్ళు మూసుకుని నిట్టూర్పు విడుస్తూ లోపల అలాగే వుండిపోయింది, నరసమ్మ.

చూసి చూసి "ఆలస్యం అయిపోతోంది తల్లీ" అంటూ తండ్రి పిలవగా "వస్తున్నా నాన్నారూ" అంటూ తడబడుతూ ఇవతలికి వచ్చింది; కాని అది గింది చెప్పలేక పోయిందామె.

"అంత మొగమాటం అయితే యెలాగ తల్లీ?" అనడిగాడు సోమసుంద రం, ఆ తటపటాయింపు చూసి.

"ఏదో వొకటి అనే సెయ్యి" అంది రాజమ్మ కూడా.

ఆలోచన తోచలేదు; కాని దిటవు వచ్చిం దప్పటికి.

అప్పుడూ మాట్టాడలేకపోయింది.

"పొద్దెక్కిపోతోంది తల్లి! ఎనిమిదికాలేదింకా ఎండ చురచుర లాడిపోతోం దప్పుడే. తొమ్మిది దాటితే మరి బయట వుండలేం ఈ రోజుల్లో, తొరగా తేల్చెయ్యి" అన్నాడు, మళ్ళీ సోమసుందరం, లాలనగా.

దగ్గిరికి వెళ్ళి పొదివిపట్టుకుని "అది కావా లిది కావాలంటూ క్షణం తోచనిచ్చేదానవుకావు, ఇదేమిటే ఇప్పుడీ మొగమాటం? చెప్పెయ్యమ్మా, పొద్దెక్కి ఎండలో తిరిగితే భోజనం చెడుతుంది మీ నాన్నారికి" అంటూ బుజ్జ గించింది రాజమ్మ.

అప్పుడంది నరసమ్మ "నామట్టుకి జరీ చెరుకాకంచు చీర తెచ్చిపెట్ట" మని, మొగం వంచుకునేవుండి.

సంతోషమే; కాని నామట్టుకంటే?

చకితులై చూచుకున్నారు రాజమ్మా, సోమసుందరమూ.

రామమూ నరసమ్మా ఇంటోకి వెళ్ళి వుండకపోతే వారికి సందేహం కలక్కపోవును.

షర్టు మాత్రమే తొడుక్కుని వుండిన రామం, మళ్ళీ ఇవతలికి వచ్చే టప్పటికి, కోటు తొడుక్కునీ టోపీపెట్టుకునీ వుండడం కనపడుతూనే వుంది; కాని ఈ విషయమై ఆలోచన జరక్కపోలే దని వారి నమ్మకం.

రాజమ్మా సోమసుందరమూ మళ్ళీ చూచుకున్నారు.

ఇది కనిపెడుతూనే వుంది నరసమ్మ, వోరకంట.

రెండునిమిషాలపా టెవరూ అధరస్పందన మయినా చెయ్యలేదు? కాని చొక్కా చెమటతో తడిసిపోయి వళ్ళు చిటచిట లాడ్డంవల్ల మళ్ళీ తొందర పుట్టింది, సోమసుందరానికి.

తలయెత్తి కూతురు కేసి చూశాడు.

మాట నాలుక చివరికి వచ్చేసింది.

అయితే, రాజమ్మ హఠాత్తుగా అందుకుని "జ్ఞాపకం వుందా, మొన్న వెళ్ళిపోయింది సంవత్సరాదిపండుగు. కానయితే, అమ్మాయి మన ఇంట్లోనే వుంది; గానీ — " అంటూ మాట నాన్చేసింది.

"ఏమిటీ" అన్నాడు సోమసుందరం, మొదట, కుర్చీకి చేరబడి.

"అవునపును, స్ఫురించింది కా" దన్నాడు తరవాత, వూగిసలాడుతూ, కూతురి గడుసు రాకడతో సంతోషం తల మునకలయిం దతనికి.

తెరపి మరుపుల్లో బజారుకి వెళ్ళిపోయాడు, వెంటనే.

తండ్రి అలా వీధిలోకి వెళ్ళడం తోటే, తనగుట్టు కనిపెట్టేసిన తల్లి యెదట వుండలేక, యిలా పడకటింటోకి వెళ్ళిపోయింది, నరసమ్మ,

తొమ్మిది దాటాక భర్త వొక పొట్లంతెచ్చి అందించగా, అది విప్పి, చీరా రయికలగుడ్డా ఒక జామారూపైకి తీసి. అప్పటికీ నరసమ్మ గోడకేసి తిరిగి మంచంమీద పడుకునే ఉండడంవల్ల అవి బల్లమీద పెట్టేసి గబగబ లాడుతూ వంటింటిలోకి చక్కాపోయింది, రాజమ్మ.

10

"ఇవాళ మావాళ్ళు వెళ్ళిపోతారుట" అంది నరసమ్మ, భోజనా నంతరం రామానికి తమలపుచిలక లందిస్తూ.

"పొద్దున్న చెప్పావు కాదూ?" అనడిగాడు రామం.

"చెప్పాను కామోసు, మరచిపోయాను. నాలుగున్నర గంటల బండికి వెడతారుట"

"ఇప్పటికిప్పుడిది రెండోమాటు చెప్పడం తెలుసా?"

"ఏమోనండి! నామనస్సు మనస్సులో వుండడంలేదు. ఎలాగో వొకలాగ మానాన్నారు కనపడుతూనే వుంటారు, మరి, మా అమ్మ యెన్నాళ్ళక్కన బడుతుందో మళ్ళీ?"

"ఏం, బెంగగా వుందా?"

"బెంగకాదు గానీ - ఏమిటో - చెయ్యిజారి పోతోన్నట్టుంటోందండి"

"అయితే వొకమాటు వెళ్ళిరా పాపం"

"మీరు పంపుతారా? వొకమాటు వెడతానండి! నాలుగు - లెక్క నాలుగు రోజులే వుండి మానాన్నారిని తీసుకు వచ్చేస్తాను. ఏం, పంపరూ? మీ కెంతయినా పుణ్యం వుంటుందండి"

"నిన్ను మహేంద్రవాడ పంపితేనా?"

"మరేనండి"

"అంటే, నువ్విక్కడ వుంటే పాపం వస్తుందన్నమాట" అన్నాడు రామం కొంటెగా చూస్తూ? కాని అది గ్రహించే స్థితిలో లేదామె.

"మీరు వెళ్ళమన్నారు కనక అన్నాను"

"పంపకపోతే పాపం అని, కదూ?"

"చూశారా?" అంటూ తెల్లబోయింది నరసమ్మ.

"నేనలా అన్నానా?" అంటూ అడిగింది కూడా, మిడుతూ మిడుతూ చూస్తూ.

"అన్నానా అంటే, స్పష్టంగా అలా తేల్చావు మరి"

"అయితే, కోప్పడకండేం... ...."

"ఎందుకూ కోప్పడ్డం? అవకాశం వుంది కనక నేనా అర్థం తీశాను, వేళాకోళానికి, ఇంత మాత్రానికే నాచేతులు పట్టుకుని బతిమాలాలా?"

"ఏమోబాబూ. నే నే పాపమూ——"

"అదేమిటి, పాపపుణ్యాలమాట ఎందుకూ మళ్ళీ?"

"అయితే పంపుతారా? ఒక్కమాటు పంపండి. మీరు చాలా మంచి వారండీ? మళ్ళీ తొరగానే వస్తాను లెండి. ఒక్కమాటుగా మా అమ్మని విడిచి వుండడం కష్టంగా వుందండీ"

"అలా అయితే, యెలాగ నరుసూ?"

"ముందుముందెలాగో మరి, యిప్పుడు మాత్రం ఏమీ తోచడం లేదు. సూరిగాడు పళ్ళు తెచ్చాడు, మా అమ్మని చూడాలని భ్రమ పుట్టింది. ఆర్తి ఎక్కువయి పోయిందది. అప్పుడు నేనెలాగో అయిపోయాను, మీరు కన్నిపెట్టారో లేదోగాని"

"అంచేతనే, వెడతావా అనడుగుతున్నాను"

"దయవుంచి మీరు పంపితే వెళ్ళనూ! మర్నాడు మావాళ్ళు వచ్చారు కనక సరిపోయింది, లేకపోతే మతిపోయి వుండును, నాకు"

"ఛిక్కే, అయితే నరుసూ! ఇక్కడ నా సంగతి నువ్వు చూస్తూనే వున్నావు. నువ్వు మహేంద్రవాడ వెడతానంటే వద్దనలేను; గానీ-నువ్వు వెంటనే వచ్చేస్తావు తప్పకుండా-గా ఇల్లు అడివయిపోతుంది నాకు"

"అమ్మో!—"

ఇలా అంటూ బెదరిచూస్తూ, ముందు చేతులు పిసుక్కుందామె.

"అయితే, నేను వెళ్ళనే వెళ్ళను. ఇల్లు మీకిక్కడ అడవి అయితే, నాకు మాత్రం కాదూ అక్కడ? ఇక ఆవూసెత్తకం"డంటూ చేతులడ్డంగా వూపింది తరవాత.

"అలాకాదు. ఆడవాళ్ళకీ మొగవాళ్ళకీ భేదం వుంది. ఆడవాళ్ళలో కూడా, మళ్ళీ నీసంగతి మరీనూ. కనక, వెళ్ళిరా"

"వద్దండి. ఇందాకా వున్నట్టు లేదిప్పుడు మీ ముఖకళ, నేను వెళ్ళలేనండి"

"నాలో ఏమంతమార్పు లేదుగానీ — చిలకలాంటి పెళ్ళాం గారిని విడిచి వుండడం అంటే ఎవళ్ళకయినా కష్టమేగానీ — నీకష్టసుఖాలు చూడవద్దూ నేను? కనక నువ్వు తప్పకుండా వెళ్ళు. వారం కంటే మాత్రం—"

"బాబోయ్, వారం దినాలే?"

"పోనీ, నీఇష్టంవచ్చినన్ని దినాలు—ఏం?"

"రిలా అంటూంటే వెళ్ళాలనీవుంది, మిమ్మల్ని చూస్తే మానాలనీ నేను, మానాలేను"

"ళ్ళు, బిడియపడకు"

"వారు కనక వెళ్ళమంటున్నారు. మీరు వెళ్ళమంటున్నారు నాకు"

వుబలాటం పీకుతూనే వుంది సుమండీ.

ప్రయాణం సాగకపోతే అదోబెంగ,

మా వాళ్ళేమంటారో, మరి"

"వద్దనకపోతే సరిటండీ, రమ్మనాలి గూనీ?"

"అదేదో నువ్వు చూసుకో"

"చూస్తాను" అంది నరసమ్మ తల వూపుకుంటూ.

అని, మొగుడి మెడలో వున్న చేతులు తియ్యలేక తియ్యలేక తీసి, వొడిలోనుంచి లేవలేక లేవలేక లేచి, అడుగు ముందుకి వెయ్యలేక వెయ్యలేక వేసి — అంతతో ఆగిపోయి, గ్రీవాభిరామంగా వెనక్కి చూస్తూ — వెళ్ళడం మాట మావాళ్ళే కదిపితే— ఏం?" అంటూ తల యెగరవేసుకుంటూ అడిగి, మాట్లాడలేక అతను మందహాసం చేసి వూరుకోగా — తానుగూడా చిరునవ్వు మొలిపించుకుని, అంతలో మూతి బిడాయించుకుని హాల్లోకి బయలు దేరింది, మెల్లిగా.

11

పరవశు డయిపోయాడు రామం, వొక్క క్షణం.

ఆ వొక్క క్షణానా ఈ యిరవై దినాలూ ఆమె చూపించిన విలాసం అంతా అతని కళ్ళ కట్టినట్టయింది.

వచ్చి కొద్ది దినాలే అయినా, యిదే తొలి మాటురవడమున్నూ అయినా, యింటో మూడో వా ళ్ళెవళ్ళూ లేక పోవడంవల్లా, యౌవన వ్యగ్రతవల్లా పుర కలు వేసుకు వచ్చే మహోత్సాహంతో ప్రణయసాగరంలో వోలలాడిం చేస్తోం దామె మరి, అతణ్ణి.

పాతికేళ్ళవాడు తాను; కాని పదిహేడేళ్ళ ఆడపిల్ల —. అమ్మని విడిచి అట్టే రోజు లుండలేని ముద్దరాలు—ఆమె లేకపోతే నట్టిల్లు కాటడవి అనుకునే టంతటి వెర్రివాడయి పోతున్నాడతను.

ఆఫీసులో యెలా వుంటాడో, యింటో వున్నంత సేపూ ఆమె నిర్వాహణ లేకుండా యేపనీ సాగ దతనికి.

పొద్దుపొడవకుండా లేవడం అతనికి వ్రతం: కాని వెలుగు వస్తున్నప్పుడే మేలుకొలిపేస్తుం దామె, అంతకి ముందే తాను దంతధావనాదికం ముగిం చుకుని.

స్నానం చేసేటప్పుడు "నీళ్ళు వేడిగా వున్నాయా పాళాలుగా వున్నాయా?" అనడుగుతూ, అందుకోసం అన్నట్టు గదిలోకి వెళ్ళి వీపుతోమేసి చక్కావస్తుం దతనికి దినమ్మూ.

తల తుడుచుకుని అతను పంచె కట్టుకునేటప్పటికి, వేసలైనా కొబ్బరి

నూనె కలిపి చేతులకు రాసుకుని వుండి, క్షణంలో తలదువ్వేసి రంగరించి చుక్కబొట్టు పెట్టేస్తుంది.

బీరువాలో వున్న షర్టుతీసి బొత్తాలు పెట్టి అందిస్తుంది.

బల్లదగ్గిర డబుల్ పేము కుర్చీలో యిరికి కూచుని "ఇంకాస్త" అని కొసురుతూ కాఫీ యిచ్చి "చాలండీ, చాలండీ" అంటూ తాను పుచ్చుకుంటుంది.

భోజనం దగ్గిర అతను ఏకపంక్తికి రమ్మంటే "ఎవరయినా వస్తారేమో బాబూ" అంటూ గునిసి గునిసి కూచుంటుంది, పదార్థాలన్నీ చేతికందేటట్టుంచుకుని.

ఏ ధోరణిలో నయినా వుండిపోయి అతను మరచిపోతే "ఇవాళమీరు ముందు భోజనం చెయ్యండి" అంటూ జ్ఞాపకం చేసి, మళ్ళీ మళ్ళీ పిలిపించుకుని, వొక్కొక్కప్పు డతను లేచి వచ్చి పొదివి పట్టుకుని తనని కూచోపెట్టుకునే టట్టున్నా తక్కి, తారి, "ఇలా అలవాటయిపోతే, యెవ రయినా వచ్చి నప్పుడూ, యెక్కడికయినా వెళ్ళి నప్పుడూ వొక్కొక్కళ్ళమే కూచుని భోజనం చెయ్యవలసివస్తే సయిస్తుందా?" అంటూ నే కూచుని, పదార్థాలకంటే తియ్యని కబుర్లు చెబుతూ, కబుర్ల కంటే కమ్మని పదార్థాలు వడ్డిస్తూ "మీరు గబగబా తినేస్తారు. నాచేతకాదు బాబూ" అని అతను మరికాస్త సేపు తన దగ్గిర కూచునేటట్టు చేసుకుని, మెల్లిగా భోజనం చేస్తుంది, బులిపించీ చూస్తూ.

అత నాఫీసుడ్రెస్సు వేసుకునేటప్పటి కొక్కొక్కటే తమలపాకుల చిలకలందిస్తుంది, తాను ఎదట నుంచుని.

వీధిగుమ్మం దాకా వెంటవెళ్ళి, సైకిలెక్కి అతను వెడుతూవుంటే "మళ్ళీ రెండు దాటితే గాని కళ్ళబడరు" అనుకుంటూ దిగాలుపడి, అతను మళుపు తిరిగే దాకా అతృప్తనయనాలు చెంపకు చారడేసి చేసుకుని చూసి, అక్కడ అతను వెనక్కి చూస్తూ మందహాసం చెయ్యగా పొంగిపోయి, లేడి పిల్లలాగ లోపలికి వెళ్ళిపోతుంది.

మళ్ళీ రెండున్నర అయిందంటే డికాషన్ తయారుచేసి, తమలపాకులు చుట్టీ, కోపాలూ సాసర్లూ, చెంచాలూ వెండి పళ్ళెమూ, మిఠాయో జిలేబీలో, మైసూరుపాకో — ఆ సీసా బల్లమీద పెట్టి వుంచీ, పాలగిన్నె కుంపటిమీద పడేసీ, అతను వచ్చి నూతికివెళ్ళి కాళ్ళూ చేతులూ కడుక్కు వచ్చాటప్పటికి సిద్ధంగావుండీ, పొద్దున్నలాగే ఫలహారం చేస్తూ చేయిస్తుంది.

సాయంత్రం దీపాలు పెట్టాకగానీ ఆఫీసు విడిచిపెట్ట డానికి వీలు పడదతనికి.

అప్పటికి వంట చేసేస్తుందామె.

పట్టుచీర మడే కనక, గుమ్మందగ్గిర కెదురువెళ్ళి, టోపీ కోటూ, గుప్తంగా చేతిలో పెట్టే మనీపర్సూ అందుకుంటుంది.

ఏకాలం అయినా అప్పుడు మళ్ళీ స్నానం చేస్తాడతను.

భోజనా లయిపోతాయి, యధాపూర్వంగా.

ఇలాగ ప్రతిపనికీ అతనికి చేదోడు అవుతుం దామె.

పల్లెటూరి పిల్ల అయినా, నాగరికవిలాసా లన్నీ బాగా తెలుసు, ఆమెకి.

ముసిముసినవ్వులునవ్వితే, తాంబూలరాగాని క్కూడా జీవకళ పుట్టించే సహజరక్తిమ గల ఆపెదవులూ, విచ్చిన తామరపువ్వుమీద వాలిన జంట తుమ్మెదల్లాగ పచ్చని మొగానికి శోభగూర్చే కాటుక్కళ్ళూ, నల్లతాచులాగ వాలుజడా, గూడకట్టు — వీటితో, చికిలీచేసిన మన్మథ బాణంలాగ, ఆమె, యెదుట మసలుతూ వుంటే అతని కిక నిద్రాహారా లక్కరలేదు.

నాగరికత తెలుసునంటే బద్ధకం మనిషీ, రాయసం మనిషీ కాదామె.

ఇంటి ముసలావిడదగ్గిర రకరకాల పిండివంటలు చెయ్యడం నేర్చుకుంది.

శకుంతలా ముత్తుస్వామి దగ్గిర అరవవంట లన్నీ నేర్చుకుంది.

ఆమె దగ్గిర పొదుపూ, దక్షతా కూడా నేర్చుకుంది.

కమ్మపిల్ల లాగ తాను పులుగడిగిన ముత్యం లా వుంటూ యిల్లు పరిశుభ్రంగా వుంచడం నేర్చుకుంది.

షట్కర్మయుక్త అయింది.

అలాంటి పిల్ల మహేంద్రవాడ వెళ్ళడం అంటే గుండె గుభేలుమంద తనికి మొదట; కాని తన వుల్లాసంకంటే ఆమె మాతృప్రీతి గొప్పదని గుర్తించుకున్నాడతను.

కనక, ఆమెని పుట్టింటికి పంపకపోవడం రాక్షసకృత్యం అవుతుందని నిశ్చయించుకున్నాడు.

కాదు కూడదు, వల్ల కాదంటే యెదురు చెప్ప దామె; కాని చిన్న బుచ్చు కుంటుంది.

లోపల్లోపల దిగాలు పడుతుంది.

మరి, ఆమె ముణిగిపోయిన కలువపువ్వు అయిపోతే తనకేమి ఆనందమూ?

కనక "పంపితీరాలి" అని దృఢపరుచుకున్నాడు-

ఇంతే కాదు,—

"నరుసు. తల్లిదండ్రులకు తన వుబలాటం సూచించలేక పోయినా, వారది కనిపెట్టలేక ఆమెని తీసుకు వెళ్ళాలను కోకపోయినా, "తీసుకు వెళ్ళి వారం దినా లట్టేపెట్టుకుని పంప మని నేనే చెబుతా" నని కూడా నిరుకు చేసు కున్నాడు.

దాంతో మనస్సు తేలికపడింద తనికి.

12

"అప్పుడు కంగా రవుతుంది" అంటూ తోలుపెట్టె సద్దుకుంటున్నాడు సోమసుందరం, వొకపొట్లం యెడంగావుంచి.

"బజారుకి వెళ్ళాలి, మరిచిపోయారా?" అనడుగుతోంది, రాజమ్మ.

"చిన్నన్నయ్యకి మహాయిష్టం నారింజపళ్ళంటే, బెంగుళూరిలో దొరుకు తాయో లేదో, కొనుక్కువెళ్ళి పంపరాదుటండి?" అనడుగుతూ, సరిగా ఆ సమయాన గదిలో కాలు ఇవతల పెట్టింది, నరసమ్మ.

ఆమాటా ఈమాటా మొదలయినాయి.

తానివతలికి వస్తే రంగు చెడిపోతుందనీ, పెళ్ళాం గడుసుమాటలు వినాలనీ - వుక్కగా వుండినా గదిలోనే వుండిపోయాడు రామం.

మొగుడు చూపించిన ఆదరంతో వుబలాటం రెట్టించగా, వావిడిచి చెప్పకుండా అది తల్లికీ తండ్రికీ సూచించ దానికి పతకం ఆలోచిస్తూ అందు కుంది, నరసమ్మ.

"మళ్ళీ తొరగా రావాలి సుమండీ నాన్నారూ"

"వచ్చే సోమవారం తప్పకుండా వస్తానమ్మా"

"మీనాన్నకి జ్ఞాపకం లేకపోయినా, పని కూడా లేకపోయినా నేను పంపిస్తాను లేవే అమ్మాయీ"

"అవు నలా చెయ్యవే అమ్మా"

"ఆవేళ కోర్టులోపనివుంది, తప్పకండా వస్తానమ్మా"

"సరే, యేదో వొక పనిమీద వచ్చి మీరు కనపడుతూనే వుంటారు; కాని అమ్మ యెన్నాళ్ళకి కనపడుతుందో మరి?"

"ఇక మునపటిలాగ అస్తమానూ అమ్మ కావాలంటే యెలాగ అమ్మాయీ? అలవాటు చేసుకో ఈపాటికి"

"అయితే, వాళ్ళ సుందరమ్మ యెలా కనపడుతుందే మరీ? పోనీ, వాళ్ళ అమ్మనీ నాన్ననీ నేను బతిమాలుకున్నానని చెప్పి మీరు వచ్చాటప్పుడొకమాటు తీసుకురండి నాన్నారూ దాన్ని"

"అలా చేస్తే బాగుండదమ్మా, శ్రావణం దాకా వోపికపట్టు"

"అమ్మో, వుండలేనండీ"

"అలా అయితే యెలాగ తల్లీ? వచ్చినప్పుడల్లా మీనాన్న చెబుతూనే వుంటారు కాదూ దాని కబుర్లు?"

"నీకేం చెబుతావు మాటలు; బుడిగావు పాలన్నీ నువ్వొక త్రివే తాగేస్తు న్నావు; కమ్మగా తోడుపెట్టుకుని. శ్రావణంలో నేను వచ్చాటప్పటికి ముమ్మరం తగ్గిపోతుంది, అంతా."

"సూరిగాడిచేత పంపిస్తూ వుంటానులే; నాలుగు దినాలకోమాటు"

"మల్లెపందిరి బాగా పూస్తోంది కామోసు. అంత పరిమళం యెక్కడా చూడలేదు. ఇక్కడ దొరికేవన్నీ కాకినాడ పువ్వులు, అక్కడ పొద్దున్న కొయ్యడంవల్ల బాగా యెదక్క వాసనే వుండదు."

"ఎవరయినా మెయిలు బండికి వచ్చేవాళ్ళు కనబడితే పంపిస్తూ వుంటానులే నీకు"

"అసలే కొండమీద కట్టారీవూరు. దానికి సాయం యెండలు మండి పోతున్నాయి. మనవూళ్ళో అయితే, ఆ కొబ్బరి మొక్కలూ ఆ అరిటిచెట్లూ ఆ వేపచెట్టూ — చల్లగాలి చల్లదనమూ మన యింటోనే వుంటాయి."

"ఇక్కడి వాళ్ళకి మాత్రం చల్లగాలి లేకుండాపోయిందా యేమిటి? ఇంకో పదిరోజులుపోతే నీకిక్కడే బాగుందనిపిస్తుంది, అలవాటయి."

"కాకపోయినా, మీదటి కీవూళ్ళో మెరుపు దీపాలూ పంకాలూ వస్తాయి. మీరిల్లుకట్టుకునేటప్పటికి తప్పకుండా వస్తాయి. సుఖం అంతా అప్పుడు మీదేనమ్మా."

"మీదటి మాట చెబుతారు నాన్నారు, ఎప్పుడో పన్నెండు మాసాల నాటి గొడవ అది. దిక్కుమాలింది నాలుగుమైళ్ళుంది అనపర్తిస్టేషనుకూ మహేంద్రవాడకూను; అన్నప్పుడూ బోయీలు దొరుకుతారా చేస్తారా? లేకపోతే తణుకోయి మాచవరంలాగ, ద్వారపూడిలో రెయిలు దిగి, జట్కా కుదుర్చుకుని, మండపేట వంతెనమీదనుంచి, మాచవరం రేవులోనుంచి, రాయవరంమీదుగా చుట్టు తిరిగి చేరుకోవాలి. అదీకాకపోతే పుచ్చినట్టు నడవాలి. మహేంద్రవాడలో స్టేష నుంటేనా, శనివారం రాత్రి కక్కడికి వచ్చి సోమవారం తెల్లవారాటప్పటి కిక్కడికి వచ్చేస్తూ వుందును"

ఎవరో "యిప్పుడయితే యేమీ?" అన్నట్టయింది రాజమ్మకి, ఈమాట మీద.

గుబగుబలాడిపోయిందామె మనస్సు.

"ఏమండీ, రే పెలాగా సెలవే. ఇవాళ గూడ సెలవయింది కనక అమ్మాయినీ అల్లుణ్ణీ వొకమాటు మనవూరు తీసుకువెడితే యేమీ?"

"ఎ_లా_గా?" అనడుగుతూ నిటాగ్గా కూచున్నాడు, సోమసుందరం.

ఆమె మళ్ళీ చెప్పింది.

"ఈవూహ నిన్న సాయంత్రమే తోస్తే యెంత బాగుండునూ?"

"మనం బయలుదేరామా యేమిటినిన్న, తోచడానికీ, తోచకపోడానికీని?"

"..................."

"ఆలోచిస్తే కాదండీ, బండివేళ అవుతోంది తొరగా తెమల్చాలి. ఇవాళ అయితే మాత్రం యేం మించిపోయిందీ, రెండు రాత్రు లుంటారు కదా అక్కడ?"

"..................."

"మాట్టాడ రేమండీ?"

తల్లి యిలా అనేటప్పటికి, తనకోరిక నెరవేరడమే కాదు. మొగుడున్నూ వస్తూవుండడం గుర్తించి యెంతో మురిసిపోయింది నరసమ్మ మొగం పక్కకి తిప్పుకుని.

పెళ్ళాం యుక్తి కెంతో సంబరపడ్డాడు, గదిలోపడుకుని వున్న రామం.

అత్తగా రందుకున్నా రిక ప్రయాణం తప్పదు. బుడిగావు పాలూ పెరుగూ మనకున్నూ దొరికా యన్న మాటే" అంటూ పొంగిస్నీ పోయా డతను.

13

"అలా వూరుకుంటా రేమండీ? ఈమాట రామంతో చెప్పండీ!

ఎల్లుండి జాముపొద్దెక్కాటప్పటికి వచ్చేస్తారు మళ్ళీ లక్షణంగా" అంటూ మళ్ళీ తొందరపెట్టింది, రాజమ్మ, తాను కంగారే పడిపోతూ.

"ఏమంటావు తల్లీ?" అనడిగాడు కూతుర్ని అతను.

"సడే" అంటూ విసుక్కుంది రాజమ్మ, దానిమీద.

నరసమ్మ యిక అక్కడ వుండలేక పోయింది.

ఉరకలు వేసుకువచ్చేస్తోంది నవ్వు, క్షణం వుంటే బయట, పడిపోతుంది మరి, మెరుపులాగ.

అంచేత "యేమో, మీయిష్టమూ వారి యిష్ట మూనూ" అంటూ పెరట్లోకి చక్కాపోయింది, గుమ్మం దాటాక మాత్రం కులికిపోతూ.

"లేవ రేమండీ. ఇల్లంతా సద్దుకోవాలి కూడానూ యింకా. మీ కేం, లేడికి లేచిందే ప్రయాణం"

"రామం — యేమంటాడో"

"బాగుంది. ఎందాకణ్ణుంచీ చెప్పిందంతా—"

"అదికాదు—"

"ఇదీ కాదు. మీకు సందేహం అయితే నేను కనుక్కుంటాను చూసుకోండి, క్షణంలో"

ఇలా అంటూ వొక్క దూకు దూకిందామె గదిలోకి,

"ఒక్కమాటు లే నాయనా, రామం" అంది కూడా ఆత్రంకొద్దీ.

ఇదంతా వింటూనే వున్న రామం,తాను గాఢనిద్రలో వుండినట్టూ, ఆమె పిలుపుతో మెళుకువ వచ్చి నట్టూ లేని కూచుని కళ్ళుబాగా నులుముకోసాగాడు, మొగంవంచుకుని.

"రామం!"

"ఆ, యెందుకండీ?"

నవ్వాపు కోడమూ, నిద్రబద్ధకం కనపరచడమూ చాలా కష్టంగానే వున్నా యతనికి.

కంఠమున్నూ నిద్రాకషాయితంగా చూపించవలసి వచ్చింది, పైగా.

"రామం" అంటూ మళ్ళీ పలకరించింది రాజమ్మ, ఆత్రంతో కుదిసిపోతూ.

"ఆ, వింటున్నా నండీ."

"నువ్వూ మా అమ్మాయీ కూడా మాతో మంహేంద్రవాడ రావా లిప్పుడు, లే"

"అదేమి టండీ?"

"రే పెలాగా సెలవే కదా? ఇవాళ కూడా సెలవయింది మరి. తోంచిది కాదు, నిన్న సాయంత్రమే వెళ్ళవలసింది, అసలు మనం"

"మొన్ననే కాదుటండీ, మీ అమ్మాయి వచ్చిందక్కణ్ణుంచి?"

"మళ్ళీ, సోమవారం వచ్చెయ్యరూ, పొద్దుటి బండిమీద?"

"రావడాని క్కాదు—"

"చిన్నపిల్ల కాదూ మాచిట్టితల్లి?" ఇంకో యేడాదిపోతే విడిచి వుండడం దానికీ మాకూ కూడా అలవాటయిపోతుంది, లే, లే"

"నిజమే కానీ——"

"ఇంకెందుకూ కానీ గినీ? సమయానికి మేమి క్కణ్ణుంచి వెడుతున్నాం కనక యిలా తోచింది. మరి మాట్టాడకు, సర్దుకో.

"నౌకరీకి కుదిరాక యిష్టంవచ్చినప్పు డల్లా——"

"సర్కా రయితే మాత్రం సెలవల్లో కూడా పని చెయ్య మంటారాయేమి టోయ్, ముష్టి డబ్బయి రూపాయి లిస్తున్నారు, మహా?"

"సోమవారం తెల్లవారాటప్పటి కిక్కడ——"

"తప్పకుండా వచ్చేస్తురు గాని, బోయీలు సిద్ధంగానే వుంటారు. లేక పోతే రాయవరంనుంచి జట్కా పిలిపించి బిక్కవోలు స్టేషనుకి పంపేస్తాను, సరా?"

"తీరా, అక్కడికి వెళ్ళాక మీ అమ్మాయిని——."

"ఎందుకూ? శ్రావణం దొర్లబడగానే వచ్చి వినాయకుని చవితి వెళ్ళే దాకా వుంటుంది కాదూ, మహేంద్రవాడలో?"

"...................."

"మళ్ళీ సుబ్బారాయుడు షష్టికి వచ్చి సంకురాత్రి వెళ్ళేదాకా యెలాగా వుంటుం దాయె, ఎల్లుండి తప్పకుండా పంపేస్తాను, సీతో"

"మీ అమ్మాయి——"

"అది రానంటుందా యేమిటి, నువ్వు లేస్తూ"

మొగం వంచుకుని వున్నాడు కనక, యెన్ని ప్రశ్నలయినా వెయ్య గలిగాడు రామం, మొగమాటపడకుండా.

అతను తనకేసి చూడ్డం లేదు. కనక, రాజమ్మ కూడా ఝూంకారంగా మాటాడగలిగింది, చేతులూ కళ్ళూ తిప్పుకుంటూ.

"ఇప్ప డెందు కండీ మామగారూ?" అనడుగుతూ చివరి కివతలికి వచ్చాడు, రామం.

సోమసుందరాని క్కూడా యిందులో సబ బున్నట్టు తోచిం దప్పటికి.

"'ఇప్పు డెందుకూ అంటే?' యిది వాత్సల్యానికీ, మమకారానికీ సంబంధించిన విషయం" అన్నాడతను.

"నీకూ ఆడపిల్ల పుట్టాక తెలుస్తుం దిది" అంది, రాజమ్మ, తల యెగర వేసుకుంటూ.

"తెలిసిందా? మీఅత్తగా రన్నదాల్లో యేమీ తేడా లేదు, మరి లే త్వరగా" అన్నాడు సోమసుందరం, మరి మాట్టాడ కన్నట్టు చూస్తూనూ, పక్కగా వుంచిన పొట్లం పెట్టెలో సర్దుకుంటూను.

ఆలోచిస్తున్నట్టు మొగం పక్కకి తిప్పుకున్నాడు రామం, ముందు.

"రిజిస్ట్రారుగారితో చెప్పిరావాలి, మరి" అంటూ మొగం కడుక్కోడానికని వంకపెట్టి పెరట్లోకి బయలుదేరాడు, తరవాత.

కరివేపచెట్టుకింద నుంచుని వుంది నరసమ్మ, చెవులోర చేసుకునీ, వొక కరివేపరెమ్మ తెంపి తుంచి పోస్తూనూ.

ఇద్దరూ నవ్వుకున్నారు వూగిపోతూ, సంవృతాస్యంగా.

"ఏమన్నారు మావాళ్ళు?" అనడిగింది నరసమ్మ, అలుగోజా స్వరంతో.

"మీ అమ్మనీ మీ నాన్నారినీ కూడా బుట్టలో పెట్టేశావింకా యేమన్నా రంటా వెందుకూ?" అని యెదురడిగాడు రామం, అలాగే.

"నిజం చెప్పండి!"

"మీ అమ్మగా రందుకున్నాక మీనాన్నా రేమన గలుగుతారు! నేను మాత్రం యేమనగలుగుతాను? పద పద, యిల్లు సర్దు తొరగా"

హాల్లో అయాచితంగా తమకీలాగ యేకాంత స్థితి తటస్థించగా "అయిన పదిరూపాయల జామారూ యిక్కడివ్వడం యెందుకూ, అక్కడే కట్టబెడదాం అతనికి ముంతెడునీళ్లూ పోసి" అంది రాజమ్మ కంఠం నొక్కుకుని.

"ఇదిగో చూసుకో" అన్నట్టు పెట్టె తెరచి పొట్లం చూపించాడు, సోమసుందరం.

రామం సైకిలెక్కి వెళ్ళిపోయాడు.

"రావే అమ్మాయీ, యిల్లు సర్దుకుందాం" అంటూ లోపలికి బయలు దేరింది రాజమ్మ.

గదిలో దాచడానికి తల్లి బిందెలూ గిన్నెలూ తెస్తూ వుండగా, వెండి చెంబులూ కంచమూ తాను తెస్తూ "సోమవారం పొద్దున్న తప్పకుండా పంపాలి సుమా- నన్ను కూడా" అంది నరసమ్మ, కళ్ళుతిప్పుకుంటూ.

14

రాత్రి నరసమ్మ వచ్చినట్టు తెల్లవారే టప్పటికాయిాడు పిల్లలందరికీ తెలిసి పోయింది, మహేంద్రవాడలో.

"ఒసే నరసమ్మ వదినా" అంటూ కేక వేసింది సోదెమ్మ, చెరువునుంచి యింటికి వెడుతూ వచ్చి, ముందు.

"హోహోయ్ రాజమహేంద్రవరం పిల్లా, యీపాటికి లేచిరావో" అంటూ పిలిచింది, ఆమె వెనుకనే హాల్లోకి వచ్చిన గున్నమ్మ.

"నరసమ్మ వచ్చిందిట నిజమేట్రా?" అనడిగింది వీధిలోనే నుంచుని, రమణ, వారిని.

"నరసమ్మ లేచిందిటే?" అని రమణ నడుగుతూనే యింటికి వెళ్ళి పోయింది సూర్యకాంతం, తడిబట్ట కాళ్ళ కడ్డుపడకుండా సద్దుకుంటూ.

ఇదంతా విని, గభీ మని హాల్లోకి వచ్చి "మొగుడున్నా" డంది రాజమ్మ మెల్లిగా, మాట్లాడ వద్దన్నట్టు చేసన్న చేస్తూ.

దానిమీద "ఇంకేం? చద్దన్నాల వేళేయిక లేవడం" అంటూ చక్కా పోయారు సోదెమ్మా గున్నమ్మాను, కిల కిల్లాడుతూనూ చెయ్యి పట్టుకుని యిద్దరూకలిసి రమణనిలాక్కు పోతూనూ.

ఆమాటకి బదులుచెబుదా మని మేలుకునే వున్న నరసమ్మ వూచలాగ యివతలికి వచ్చింది; కాని అప్పటి కప్పుడే ఆపిల్లలు మళుపు తిరిగేశారు.

వెలుగు వస్తూ వస్తూ వుండప్పటికి.

కర్మిష్ఠులూ వితంతువులూ చెంబులు తోముకుంటూ చెరువుకి వెళ్ళేవారు వెడుతూ వుండగా, స్నానాలుచేసి యిళ్ళకి వెళ్ళేవారున్నూ వెడుతూన్నా రప్పటి కప్పుడే.

అది చూసి "యీవూరి నూరిళ్ళ బ్రాహ్మణ్యంలోనూ ఆడా మొగా-అంతా కూడా పొద్దు పొడవ కుండానే దంతధావనం చేసుకుంటారు, లేవండి" అంటూ మొగుణ్ణి కుదిపేసింది నరసమ్మ, కంగారుపడి పోతూ లోపలికి వెళ్ళి.

రామం లేవడమూ, కాల్యాలు కానిచ్చేసుకోడమూ యింటిమంగలి సంతనాగా తల అంటడమూ వరాసగా జరిగి పోయాయి.

ఇవన్నీ ముగిశాటప్పటికి వుపమా కాఫీ తయారుచేసి "యిద్దరూ పుచ్చు కోండి" అంటూ పడకటింటి వసారాలో పెట్టేసి చక్కావచ్చింది, రాజమ్మ.

వారిద్దరూ వుపమాపళ్లెం కాళీచేశాటప్పటికి "లాజమ్మత్తా, పెలుగివ్వవూ? అనడుగుతూ పొరుగింటి పిల్ల సుందరమ్మ వచ్చింది.

"ఇలా తీసుకురా ఆ అమ్మాయి" నన్నాడు రామం, కాఫీ, పాళాలు చేసుకుంటూ.

"పాట పాడితే గాని పెరుగివ్వం" అంది నరసమ్మ, విరగబడి చూస్తూ.

"నువ్వెప్పులు వచ్చావే నలసమ్మ వొదినా?" అనడుగుతూ వొక్కదూకు దూకింది; గాని రామాన్ని చూసి బెదరిపోయి నిలిచిపోయింది సుందరమ్మ.

"రా, రా, మీ అన్నయ్యేగా?" అనడుగుతూ వచ్చి యెత్తుకు తీసుకువెళ్ళి "వుపమా అయిపోయిందేమరీ" అంటూ కాఫీ యిచ్చిందామెకి నరసమ్మ.

సహజంగా అది వేసవి కావడంవల్లా, అప్పుడే స్నానాలు చేసి వుండడం వల్లా, వేడివేడి కాఫీ కూడా పుచ్చుకుని వుండడం వల్లా ముచ్చెమటలూ పోశాయి, ముగ్గురికీ.

రామం నరసమ్మకీ, నరసమ్మ రామానికీ విసరడంలో, ఎడతెగకుండా గాలి తగలడంవల్ల సుందరమ్మకి ముందు ఆరిపోయింది చెమట.

"పాటపాడించు" అన్నాడు రామం.

"పాడవే" అంది నరసమ్మ.

అవ్యధానంగా మొదలు పెట్టేసింది సుందరమ్మ. పాట, మొగం వంచుకుని.

పల్లవి ముగించింది, అనుపల్లవి అందుకుంది,

కంఠం యింకా సాపు కాలేదు.

కళ్ళు తిప్పుకోడం చూడమని రామానికి సన్న చేస్తోంది, నరసమ్మ.

సరిగా అలాంటప్పు డయిదారుగురు యువతులు వచ్చి పిలుపుమీద పిలుపు పిలిచారు, ముద్దినుసువరసలూ పెట్టి.

చకితుడై చూశాడు రామం; కాని "వస్తానుండండే" అన్నట్లు కళ్ళు చికిలించి అంతకి ముందే హాల్లో వాలింది నరసమ్మ.

తాను కూడా వచ్చేసి, పెరుగు పుచ్చుకుని వెళ్ళిపోయింది, సుందరమ్మ.

ఆ రావడం రావడం పదిన్నర దాకా చెలికత్తెలతోటే వుండిపోవలసి వచ్చింది నరసమ్మకి.

ఆ రెండు మూడు గంటలూ మతిపోయినవాడిలాగ గదికీ వసారాకీ మధ్య తిరుగుతూ వుండిపోయాడు రామం.

కార్యం కాకమును పెప్పు డయినా వస్తే, కాఫీ పుచ్చుకోడం తడవుగా వూళ్ళోకి బయలుదేరేవా డతను.

అతనికీ వున్నారు ప్రాణంయిచ్చే స్నేహితు లావూళ్లో,

కనక, అప్పుడున్నూ అలా చేద్దా మనుకుంటూనే వచ్చాడు; గాని నరసమ్మ క్షణంలోనో క్షణంలోనో వస్తుం దనుకుంటూ కదల్లేక పోయాడు.

యువతుల కార్యక్రమం యెప్పటికీ పూర్తి అయేటట్టు లేకపోయింది హాల్లో.

వారి గోష్ఠి వినబడుతూనూ వుంది, హృదయంగమంగానూ వుంది; కాని నరసమ్మ సాన్నిధ్యంలాగ వుత్తేజకం మాత్రం కాలేక పోయిందతనికి.

"భోజనానికి లెమ్మని" సోమసుందరం పిలవ్వలసి వచ్చింది, చూసిచూసి.

కాళ్ళు కడుక్కోడానికి రాజమ్మ యివ్వవలసి వచ్చింది, చెంబుతో నీళ్ళు.

పట్టుతాపితా స్వయంగా అందుకోవలసి వచ్చిం దతనికి.

మొత్తానికి, చెయ్యి తుడుచుకుంటూ వచ్చి "భోజనానికి వెళ్ళు తల్లీ" అంటూ సోమసుందరం అనేదాకా యెవరూ కదల్లేదు.

అప్పు డయినా "వెళ్ళు వెళ్ళు, గోరుముద్దలు తినిపించడాని క్కాని పెట్టుకుంది రాజమ్మత్త" అంటూ చెయ్యిపట్టుకుని యింట్లోకి పంపుతున్నట్టు నటిస్తూ. తనకేసిలాక్కుంది జగ్గమ్మ, నరసమ్మని.

"ఏకపంక్తి లేకుండాచేశాం మేము, మనసులో వుంచుకోకేం" అంది సూర్యకాంతం, గడ్డం పట్టుకుని.

"బావగారికి కడుపు నిండిందో లేదో పాపం, మళ్ళీ నీ కంచంలో కూచో బెట్టుకోవే అక్కా" అంది రమణ, పడకటింటికేసి చూస్తూ.

"తల్లి వండేది వండుతూ వుండగానే తినేసి వుంటుందిది, లేకపోతే యింతసేపు కూచునివుండునాయేమిటే మనతోనూ?" అంది చుక్కమ్మ. చేతులు తిప్పుకుంటూ.

"అన్నయ్య క్కోపం వచ్చివుంటుంది మామీద, కాస్త సద్దిచెబుతావు కదూ?" అనడిగింది విశాలాక్షి, తల అడ్డంగా వూపుకుంటూ.

ఇంకా యేమిటేమిటో అంటూనే వెళ్ళిపోయారు వారందరూ కిల కిల్లాడుతూ.

అప్పు డయినా వచ్చి "భోజనం అయిందా?" అనడుగుతుం దనుకున్నాడు రామం.

తన అసహాయత చెప్పుకోడాని కయినా వస్తుం దనుకున్నాడు; కాని అక్కణ్నుంచి తిన్నగా పడమటింట్లోకి వుడాయించింది, నరసమ్మ.

"తాంబూలం యిచ్చి రావే, పాపం" అంది రాజమ్మ; కాని బుంగమూతి పెట్టుకుని ముందు తల అడ్డంగా వూపుకుంది నరసమ్మ.

"ఆకలి దహించేస్తోంది బాబూ, అన్నం తింటే గాని నావల్ల కా"దంటూనే పీటమీద కూచుని కంచంలో చెయ్యి పెట్టేసింది, తరవాత.

"అదేమిటే?" అంది రాజమ్మ, తెల్లబోయి.—

"అమ్మా—ఈపూట—కొత్తావకాయలోకి—నాకు కాస్త వెన్నపూస వెయ్యవుటే?" అంటూ గునిసింది, ఆమాటమీద నరసమ్మ.

15

ఏడున్నరకి విడిపోయిన ఆదంపతులు, పదకొండు దాటాక గాని మళ్ళీ కలుసుకోలేకపోయారు.

రాజమహేంద్రవరంలో రామాని కిది నిత్యపరిపాటే; కాని యిక్కడ మాత్రం దుర్భరం అయిపోయింది.

అరగంట అయితే అతను గుర్తించలేక పోయివుండును, గంట అయితే లెక్కచేయకపోవును, రెండుగంట లయినా యేదో విధంగా సమాధానపడి వూరుకుండును; గాని మూడయినా కాదు, నాలుగు గంటల కాలం—తహ తహ లాడిపోయా డతడు.

పోనీ, తల్లితో నరసమ్మ యెవరియింటి కయినా పేరంటానికి వెళ్ళివుం దేమో అంటే, ఆమె మాటలూ సాగదీసుకోడాలూ, ఛలోక్తులూ, ఒకాయిం పులూ వినపడుతూనే వున్నాయి—చూస్తే కనపడుతుంది కూడా.

తొంగిచూస్తూ కళ్ళతో మాట్టాడవచ్చు, యెదటబడి పలకరించినా పలక రించ వచ్చు.

వచ్చివున్న ఆడపిల్ల లయినా యెరిగి వుండినవాళ్ళు గాని కొత్తవాళ్ళు కారు తనకి.

పైపెచ్చు, కొందరు తననే పలకిరిస్తారు, కొందరిని తానే పలకరించ వచ్చు, నిస్సంకోచంగా.

కొందరు పరియాచకా లాడినా, కొందరు కుశల ప్రశ్న లడుగుతారు "వచ్చికూచోమంటూ" పక్కగావున్న కవాచీబల్లే చూపిస్తారు మరికొందరు.

అదంతా యెంతో వుల్లాసమున్నూ కలిగిస్తుంది; కాని సహించలేక లోపలే వుండిపోయా డతను, తల్లకిందు లయిపోతూ.

"ఏకాంత వాస శిక్ష" అనుకున్నా డత నిది, అయితే, యువతులు విధిం చారా, నరసమ్మ విధించిందా, తనకు తానే విధించుకున్నదా అన్నది మాత్రం నిరుకు చేసుకోలేకపోయాడు.

ఉండుండి, యిది పల్లెటూరి లక్షణం అనుకున్నాడు. ముందు దృఢంగా.

కాదు కాదు, తాను పల్లెటూరివాడే మరి, యిది మహేంద్రవాడ పద్ధతి అనుకున్నాడు, చివరికి.

కనక "ఇంకెప్పుడూ నరసమ్మ వున్నప్పుడు మహేంద్రవాడ రాకూడ" దనుకున్నాడు; గాని "వుండగలవా?" అంటూ నిలవదీసింది బుద్ధి.

"నాలుగు గంట లుండలేకపోయావు ఆమెని చూడకుండా వున్న

యింటో, పొరుగూళ్లో వుండగలవేం మాసాలకొద్దీ ముందుముందు?" అంటూ యెవరో డెకారించినట్టున్నూ అయింది.

పైగా, రెయిలుకి నాలుగు మైళ్ళ దూరాన వుందేగాని, అవూరు అచ్చంగా నందనవనం.

అరటితోటలు, చెరుకుతోటలు, బత్తాయితోటలు, సన్న వరి పండే సుక్షేత్రాలు. ఎక్కడ చూసినా కొబ్బరిచెట్లు, చుట్టూ గోదావరి కాలవలు, వూరిమధ్య దేవాలయాల నానుకుని చక్కని చెరువు, వీటితో శాంతి, దానికి భంజకం కాని వుల్లాసం—నిగ్రహం, దానికి అభ్యంతరం కలిగించని ఉత్సాహం — హద్దులేని విద్యలు — వాటికి వెలుగు తెచ్చే శమదమాలు — నిజంగా ఋషివాటికలా లేదూ అవూరూ?

ఎవరిహద్దులో వారుంటూ యువయువతు లావూళ్ళో వున్నంత కలిసి కట్టుగా మరే వూళ్ళో వున్నారు?

సభ్యత గుర్తించుకుని మసులుకోగలవారికి, సార్థకనామం అయి అవూరు కలిగించే మధురానుభూతి మరచిపోడం శక్యమా?

దీంతో, నరసమ్మేకాదు, తనకున్నూ ఆత్మీయత కనపడిం దావూళ్ళో అతనికెంతో.

ఈ స్థితిలో అడుగుపెట్టింది గదిలో, నరసమ్మ.

గోడకేసి తిరిగి చూస్తూనే పడుకుని వున్నాడేమో, పొద్దు గుంకాక వున్నట్టుండిన గదిలో, సూర్యోదయం అయినట్టు మళ్ళీ వెలుగురావటం చూసి ఆమెరాక గుర్తించేశాడతను.

అంతసేపు విడిచివుండిన వ్యథ యెలా తీరుతుందో అతనికి తెలుసు, అయినా, గాలి చాలక వుక్కబోస్తూ చిరాకుగా వుండినా, అంతసేపటికి వచ్చి ఆమె యేమిచేస్తుందో చూద్దామని కళ్ళు మూసేసుకున్నాడు, గాఢనిద్ర నటిస్తూ.

పాపం, నరసమ్మ లోటు లేదు.

బహిరంగంగా చెలికత్తెలతో వుల్లాసంగానే గడపగలిగింది; కాని అతని లాగే అయిపోయివుంది ఆమె కూడా అంతరంగికంగా.

పెళ్ళిలో తెర అవతల పీటమీద అతనూ, యివతల బుట్టలో తానూ అయినట్టు, ఇప్పటిదాకా, గోడ అవతల గదిలో అతనూ, యివతలహాల్లో తానూ అయి - ఎప్పుడు చూసుకుంటామా అని, అప్పుడయితే యెప్పుడు మాట్లాడు కుంటామా అని యిప్పుడయి, గుటకలు మింగుతూనే వుండిపోయిందామె.

అందుచేత, చెలికత్తెలకోసం విడిపోడం చాలక కొంతసేపయాక, తన

భోజనంకోసం మళ్ళీ మరోమాటు విడిపోడం సహించలేక, ఆ బిగినే - చెలికత్తెలు విడిచిపెట్టడం తడవుగా పడమటింటోకి వెళ్ళిపోయిందామె.

పోనీ అంటే, భోజనం, సయించిందా తనకి?

"అదేమే, నాలుగు మెతుకులయినా తినలేకపోతున్నావూ?" అంటూ యెన్ని మాట్లాడగలేదు, తల్లి తనని?"

కోరి వేయించుకున్న, నాటి, వెన్నపూస యెంత రుచి హీనం అయిపో లేదు, తనకి?

తనకిష్టంగదా అని పెరుగు మానివేసి తల్లి తొరకతో పాలు వడ్డించగా, రెండు ముద్దలు తినిన్నీ "వుప్పు వడ్డించవేమే?" అనడగలేదూ తాను?

ఏం?

తన కాకలి లేకపోయిందా, తల్లికి వంట చేతకాదా?

అదేమీ కాదు.

ఇది మధురానుభూతే గాని అవతల రాజయోగం భంగపడిపోయింది.

దాంతో, బ్రహ్మానందానుభూతి దూరం అయిపోయింది.

అయితే?

మనసు మనసులో లేదు.

కనక?

వెళ్ళాలి.

రామం వొడిలో వాలాలి.

అతని చేతుల్లో కరిగి పోవాలి.

ఈ చూపుతో ఆమె అన్నం తిన్నాననిపించుకుంది.

ఈ కాంక్షతో బయలు దేరింది.

ఈ తపనతో అడుగుపెట్టింది గదిలో.

ఇంతా చేస్తే అతనలా వున్నాడు.

తుళ్ళిపడిందొక్కమాటు, ఆమె.

"నిద్రా?" అనుకుంది, పరకాయించి.

"కాదు, అసంభవం" అనిపించింది, అ వాలకం.

అప్పుడే కరిగిపోసిన బంగరు కణికమీద పూతలాగ తన రాకతో, అపాదమస్తకమూ అతనిమేన, మహోల్లాసం పురకలు వేస్తోంది, మరి.

అది గుర్తించి తల పంకించుకుందామె.

దగ్గిరికి వెళ్ళింది, మెల్లిగా.

మీద చెయ్యి వేసింది, మృదువుగా,
వోస్, తెలిసిపోయింది, స్పష్టంగా.
అయినా, నిదానించింది.
సద్దిచెప్పుకోవలసిన తన బాధ్యతా గుర్తించుకుంది.
మనస్సు చమత్కృతం అయింది, అంతలో.
మళ్ళీ తల పంకించుకుంది, అధరం కరుచుకుంటూ.
చెవిలో నోరు పెట్టి పిలిచింది, సన్నగా.
కదిపింది, సుతారంగా,
అయినా, గుట్టుగానే వుండిపోయాడతను.
గమ్మత్తు చెయ్యాలనిపించిందామెకి, దాంతో.
నిటాగ్గా నుంచుని ఆలోచించింది.
చూసింది. చురుగ్గా.
ఆవేశం తెచ్చుకుంది, కావలసినంతా.
ఊపిరి బిగపట్టుకుంది, చలించిపోతూ.
గిలిగింతలు పెట్టేసింది, విడవకుండా.
త్రుళ్ళిపడ్డాడు, పాపం అతను.
ఆమె మరో రాకడ వస్తుందనుకున్నాడతను.
దానికి పైయెత్తూ ఆలోచించుకుని వున్నాడు.
అది లేకపోగా యిది దిగ్భ్రమ కలిగించింది.
చేసేది లేక కిలకిల్లాడుతూ యెగిసికూచున్నాడతను.
కలకల్లాడుతూ గభీమని పొదువుకుందామె, పడిపోకుండా, అతణ్ణి.

16

"కోపం వచ్చిందా?" అనడిగిందతణ్ణి నరసమ్మ, బుజ్జగిస్తూనూ, కింద నుంచునేవుండి రెండు చేతులూ పట్టుకునీని.

"నువ్వింతసేపు నన్ను విడిచిపెట్టేస్తే రాదా యేమిటి?" అని ముదలకించాడతను, బుంగమూతి పెట్టుకుని.

"వాళ్ళంతా వచ్చి చుట్టుక్కూచుంటే యేమిచెయ్యను చెప్పండీ మరీ?"

"ఏదో వంక పన్ని పంపెయ్యాలండి క్షణంలో"

"నోరుజారి అలాంటి మాట వచ్చిందంటే యింక బతగ్గలనా వాళ్ళతో?"

"కొడతారా యేమిటి?"

"కొట్టినంత పని చేస్తారు"

"......................"

"అమాటకి వస్తే కొడితేనే నయం, సూదులకంటే చురుకయిన మాట లంటారు"

"................"

"కొడతారా అంటే, పొద్దున్న తాను వచ్చాటప్పటికి లేచి వుండనందుకు బుగ్గలు చిదిమి చేతిలో పెట్టింది బుచ్చమ్మత్తగారి సోదెమ్మ"

"వాళ్ళ మొగుళ్ళెక్కడో దూరంగా వున్నారు కనక."

'ఇక్కడే వున్నా రండోయి, వాళ్ళలో యిద్దరికి, మీలాగే నిన్నరాత్రికే వచ్చారు వారూను, తొమ్మిది దాటాక.

అయినా నన్ను చూడకుండా వుండలేక -"

"ఇంకా స్త సేపుండే వస్తేం?"

"వాళ్ళ మొగుళ్ళిలా అడగలేకపోయారు కామోసు"

"................"

"కాకపోయినా, వాళ్ళ ధర్మమా అంటూ యిక్కడికే వచ్చారు, నన్నే అక్కడికి రమ్మంటే యెలా వుండునో ఆలోచించుకున్నారా, పోనీ?"

"మీఅమ్మే చేరదీస్తున్నారు వాళ్ళని, వచ్చినప్పుడల్లా ఫలాహారాలు పెట్టి, కాఫీలిచ్చీని"

"ఇందాకా యేమి పెట్టిందండీ పాపం?"

"నే నెన్నోమాట్లు చూశాను, పొద్దున్న పెట్టలేదనుకో, మధ్యాహ్నం అదో అలవాటు, ఆవిడకు"

"జ్ఞానం వచ్చిన అంతమంది ఆడపిల్లలను వుసూరుమంటూ వాకిట్లో కూచోపెట్టి, రహస్యంగా కలకండ పలుకయినా నోట్లో వేసుకోలేదు సుమండీ మాఅమ్మ"

"మీ నాన్నారితో చెప్పాలి యీ పద్ధతి మాన్పించమని"

"అయ్యో, రామ! ఆయన పురమాయింపే యిది"

"ఐతే, నేనింకెప్పుడూ మహేంద్రవాడ రాకూడదు"

"ఇంతమాత్రానికే?"

"ఓమాత్రం అయినదా యిది? నాకా యిక్కడ పనిలేకపోయె. నువ్వా, ఆశమ్మ బోశమ్మ కబుర్లు చెపుతూ చెలికత్తెలతో కూచుంటావాయె. పోనీ అంటే, పొలమో రామచంద్రపురమో వెళ్ళి కూచుంటారు, మీనాన్నారు"

"మా నాన్నారితో కబుగూ పెబుగూ మాట్లాడం యెప్పుడయినా వుంది కామోసు పాపం, మీకు"

"పెద్దలు కదా అని—"

"ఇదే కామోసు పెద్దరికం మన్నించడం?"

"ఏమయినా, కాలక్షేపం కావాలంటే, నాతిగల బ్రహ్మచారులను వెతుక్కుంటూ యిక పూరమ్మట బయలుదేరాలి కదా నేను, ఇక్కడికి వచ్చిన సుఖంయేమిటీ మరీ?"

"ఉండండి, ఆమాటమీద—"

"ఓ, ఉంటాను, ఉన్నానుకూడా"

"ఇక్కడ నేను చెలికత్తెలతో కూచుంటా నన్నారు. అక్కడ మీరు ఆఫీసులో కూచోరూ?"

"....................."

"నేనే నయం, కళ్ళకి కనపడుతూనే వుంటాను. మామాటలూ వినబడు తూనే వుంటాయి మీకు నాకేంవుందీ అక్కడా? ఏ ఇరుగమ్మో పొరుగమ్మో వస్తేతప్ప, లేకపోతే గుడిపాములాగ వుసూరుమంటూ పడివుండవలసిందే కదా? నేను?"

"....................."

"అయినా, దీపాలు పెడితే గాని సాధారణంగా యింటికి రారుగా మీరు?"

"....................."

"రెండో ఆటకే గాని, మొదటి ఆట కెప్పుడయినా వెళ్ళగలిగామూ సినిమాకి మనం?"

"....................."

"మాట్టాడరేమండీ?"

"నోరు కుట్టేశావు కాదుటోయ్ నువ్వు?"

"అయితే తమలపాకు చిలక ముక్కులతో కుట్లువిప్పేస్తా నుండండి"

ఇద్దరూ రాజీపడ్డారు.

రామం మంచం దిగివచ్చి కుర్చీలో కూచున్నాడు.

తాంబూలపళ్లెం పట్టుకున్న యెడమచెయ్యి అతని మెడకి చుట్టవేసి, వొడిలో కూచుంది నరసమ్మ.

ఆబగా చూసుకుంటూ, పూర్ధ్వశ్వాసతో మొగాన మొగం వుంచి యేమి టేమిటో అనుకుంటూ, నవ్వుకుంటూ తుళ్ళుకుంటూ తాంబూలం వేసుకున్నారు, వారిద్దరూ.

ఇక లేస్తుంది నరసమ్మ, అలాంటప్పుడు "వొ సేరాజా నరసమ్మని తీసుకువచ్చావుట కాదూ?" అంటూ వొకమాట వినవచ్చింది హాల్లో.

"మళ్ళీ మొదలు" అన్నాడు రామం నిరాశతో చేతులు దులుపుకుంటూ.

"నేనంటే ప్రాణంయిస్తుంట మాలచ్చమ్మత్త, వెళ్ళి కనపడకపోతే బాగుండదు. నాలుగు మాటలుచెప్పి, మరిపించి, అయిదు నిమిషాల్లో వచ్చేస్తాను. అసలు మాఅమ్మా అవిడా మాటలందుకున్నారంటే యిక యేది యేమయినా వాళ్ళకి తెలియదు" అంటూ లేచి "మళ్ళీ కోప్పడకండేం?" అంటూ గడ్డం పట్టుకుని, "అలా వుంటారుమీరు ఏం?" అంటున్నట్టు కళ్ళు తిప్పుకుంటూ హాల్లోకి బయలుదేరింది, అడుగ్కోమాటు వెనక్కి తిరిగి చూస్తూ,

అతనూ యెరుగును "లచ్చమ్మ పిన్ని"గారిని, పెళ్ళయింది మొదలు తన యింటికి తీసుకువెళ్ళి తనకీ నరసమ్మకీ లక్షమాట్లు కాఫీ యిచ్చిందావిడ, ఫలహారంపెట్టి.

ఇప్పుడున్నూ అహ్వానించడానికే వచ్చి వుండవచ్చు, ఏదో పిండివంట చేసి, మూతపెట్టివుంచి.

దానా దీనా, ఆమె రాకా యీమె పోకా — పువ్వులూ రాళ్ళూ కలిసి శిరస్సున పడ్డట్టనిపించాయి, రామానికి.

17

అన్నప్రకారం అయిదు నిమిషాలకే వెనక్కి మళ్ళింది నరసమ్మ; కాని "రాత్రనగా వచ్చావుట కనపడ్డావే కాదేమిటే మాతల్లీ? అంతఃపురంలోకా యేమిటి మహా చురుగ్గా వెడుతున్నావు, నుంచో కాస్సేపు" అంటూ గుమ్మంలో నుంచే అడుగుతూ వచ్చి హాల్లోనే రెక్క పట్టుకుంది, నిమ్మన్నగారి సీతమ్మ.

"పొద్దున్న నువ్వు వచ్చావా యేమిటమ్మా, మహా?" అని యెదురడిగింది నరసమ్మ తల యెగుర వేసుకుంటూ.

"పదిగంటలకి వచ్చానో లేదో మీ నాన్నారి నడుగు తెలుస్తుంది.

"తొమ్మిదిన్నరకే మా నాన్నారు రామచంద్రపురం వెడితేనా?"

"తొమ్మిది ముప్పావుకి నాకు కనపడితేనా?"

"చూశావా, దీని బుకాయింపు?........ అయితే, యెక్కడ కనపడ్డారమ్మా నీకు?"

"లొల్ల సోమేశ్వరం మధ్య"

"ఎక్కడికయినా వెళ్ళావా యేమిటే?"

"రామచంద్రపురంలో మావారి స్నేహితుడికి కూతురు పుట్టింది. బారసాల చేసుకున్నా రెంతో గొప్పగా. నిన్న పొద్దున్న వెళ్ళాం, యీవేళ పొద్దున్న వచ్చాం"

"పిల్ల బాగుంటుందా?"

"గుమ్మడిపండులా వుంది. వెండిగిన్నె పట్టుకువెళ్ళాం బహుమతి; కాని పదిరూపాయల కాగితంకూడా యిచ్చిగాని రాలేకపోయాను. విడిచిపెట్టలేక పోయానే, ముండని"

"అనలు బహుమతీ అది" అంది నరసమ్మ.

ఇద్దరూ నవ్వుకున్నారు.

"సరేకాని మా అన్నయ్య నిద్రా మెళుకువా?"

"పడుకుని వున్నారు"

"నిద్రా మెళుకువా, అది చెప్పవే జాణా"

"........చెల్లీ"

"ఆ వస్తున్నా........క్షేమమేనా అన్నయ్యా?"

"క్షేమమే నమ్మా, బావగారు—"

"ఎదురుచూస్తున్నారు నీకోసం. నువ్వూ వదినా వెంటనే నావెంటరావాలి, మాయింటికి"

చిటికెలు వేస్తూ పిలిచింది సీతమ్మ.

లేచి కూచుని వున్న రామం వెంటనే మంచం దిగి "అదిగో మీ వదిన, ఇదిగో నేనుసిద్ధం" అంటూ యివతలికి వచ్చాడు, క్రాపింగు సరిచేసుకుంటూ.

"వాళ్లెందుకే సీతా? అనడిగింది, ఈ మాటలు విని హాల్లోకి వచ్చిన రాజమ్మ.

"మా యింటికి తీసుకువెళ్ళి, తాసికలు చెప్పి, మా అన్నయ్యచేత నీ కూతుర్ని కొట్టించడాని క్కాదమ్మోయ్, రాజమ్మత్తా? మానాన్నగారు వైశాఖ పూజ తలపెట్టారు. ఇవాళే వెళ్ళాలా సోమసుందరం మామయ్య రామచంద్ర పురం? నువ్వు కూడా రావాలి, వారెవరు లచ్చమ్మ పిన్నిగారా?

"నేనేనే సీతా! అయితే యింత జాప్యం చేశాడేం మీ నాయన, వూరంతా కానిచ్చేశారు గదా?"

"తొలికాపు ఈ సంవత్సరమే కాసింది పంచదార కలశ, మా తోటలో పెద్దకాయ లేరి కోసి అవి ముగ్గేదాకా వుండవలసి వచ్చిందండీ"

"బాగుం దమ్మా?"

"మీరుకూడా రావాలి. మీ యిల్లు తాళం వేసివుంది, చూసేవచ్చాను"

"నా కొడకూ కోడలూ—"

"పది నిమిషా లయింది మాయింటికి వచ్చి. అయితే మీరు రుక్కమ్మ పిన్నిగారి యింటికి"

"అపునవును, అక్కడె తెలిసింది నరసమ్మ వచ్చినట్టు — ఇక వుండ లేక యిలా వచ్చాను"

"మరి రండి. అడుగు వెయ్యావే వదినా! ఊరందరూ వచ్చారు మొగ వాళ్ళు, మా అన్నయ్య వస్తేగాని ప్రారంభించడానికి వీల్లేదంటూ కూచున్నారు, మీ అన్నయ్య"

"నాకోసం నువ్వుమాత్రం కూచోలేకపోయావు, కనిపెట్టుకుని, జ్ఞాపకం వుంచుకో?"

"బాగుంది మాట. మా అన్నయ్యకోసం మీ అన్నయ్య అక్కడ కూచునే కనిపెట్టుకుని వున్నారు, గాని వెతుక్కుంటూ నీకోసం వచ్చి నే నిక్కడే కనిపెట్టుకు నుంచున్నానే వొయ్యారి భామా?"

రామం ముందు బయలుదేరగా, చెట్టాపట్టాలు వేసుకుని, పరియాచకాలు చేసుకుంటూ అతనివెంట బయలుదేరారు నరసమ్మా, సీతమ్మాను.

అవతలి వీధికి వెళ్ళడం కనక, లోపలి తలుపులన్నీ గొళ్ళెంపెట్టి వీధి తలుపు తాళంవేసి, అడుగులు లెక్కపెట్టుకుంటూ లచ్చమ్మతో బయలుదేరింది రాజమ్మ.

18

రెండయేదాకా అక్కడే సరిపోయింది.

"ఇక బాగుండ" దనుకుంటూ, నరసమ్మని దొడ్డిదారిన పంపేసి, పది మందిలోనూ కూచునివున్న రామానికా సంగతి కళ్ళతో చెప్పింది సీతమ్మ.

చుట్టూ మూగివున్న పరిచితుల సెలవుపొంది అతనున్నూ బయలు దేరాడు; కాని వీధిలో అడుగు పెట్టాటప్పటికి, అప్పటికి తెమల్చుకొని అక్కడికే వస్తున్న పరిచిత దంపతు లెదురుపడి పదినిమిషాలు నుంచోపెట్టేశారు, ఆ సంభాషణ మాత్రం తెమల్చుకోలేక.

మరి పదిబారలు వచ్చాటప్పటి కిలాంటివాడే ఆవూరి అల్లుడొకడు, అరుగుమీద పచారుచేస్తూ వైశాఖ పూజకి వెళ్ళారా యేమిటండీ? అబ్బా నేను రాలేకపోయానండీ పదిమందిలోకిని" అంటూ పలకరించి చెయ్యిపట్టుకుని గుమ్మంలోకి తీసుకువెళ్ళి వక్కాపావుగంట సేపాపేశాడు.

మరికొంచెం ముందుకి వచ్చాటప్పటికొక ముసలావిడ యెదురుపడి, యిక్ష్వాకులనాటి గొడవ యెత్తుకుని, యేమిటేమిటో - అడిగిందే అడుగుతూ అయిదు నిమిషాలసేపు విసిగించి విసిగించి "మరి వెళ్ళు, అవతల తొందరగా వుందేమో?" అంటూ అప్పటికిన్నీ నిష్ఠురాలాడుతూనే విడిచిపెట్టింది.

అక్కణ్నుంచి ముందుకి సాగాటప్పటికి "రామం బాబూ" అంటూ వొక యువతి పిలిచింది.

"పిన్ని యేదీ?" అనిన్నీ అడిగింది.

"ఇంకా చివుకులవారి యింటోనే వున్నట్టుందమ్మా"

"అయ్యో, ఇద్దరూ కలిసే వస్తారనుకుంటూ కనిపెట్టుకుని వున్నానయ్యా"

"ఏం, నువ్వు రాలేదూ అక్కడికీ?"

"మీ అల్లుడుగారు గాఢనిద్రలో వున్నారు"

ప్రసంగవశాన గుమ్మంలోకి వెళ్ళవలసి వచ్చింది, రామానికి.

తీరా గుమ్మంలోకి వచ్చాడుగదా అని గొడవ విడేసిందాయువతి.

దాంతో, మూడు నిమిషాలకుగాని అక్కణ్ణుంచి కదలడానికి వీలులేక పోయిందతనికి.

ఆమెభర్త అదృష్టం మెచ్చుకుంటూ బయలుదేరి యిక మళుపు తిరగడమే అన్నస్థితిలో వుండగా దస్తావేజుల లేఖరి వొకడు గబగబా గుమ్మం దిగివచ్చి, చెయ్యిపట్టుకు తీసుకువెళ్ళి తన అరుగుమీద కూచోబెట్టి, ఇంగిత జ్ఞానం లేకుండా రిజిస్ట్రేషనుకి సంబంధించిన సందేహాలేమిటో తీర్చుకుని,-

"గంగాబొండం తీయించనా?

"మజ్జిగతేట తెప్పించనా?

"కూజానీరు పట్టుకురానా?

"లైముజూసుకోసం పంపనా?

"బంగినపల్లి మామిడిపండొకటి కోయించనా?"

"అయ్యో, పనసతొన అయినా స్వీకరించరుటండీ మాయింటో, పోనీ!"

అంటూ తొమ్మిది నిమిషాలు "నిలువుకై" దనిపించి విడిచిపెట్టాడు చివరకి.

విసురుగా బయలుదేరాడు రామం.

మళుపున్నూ తిరిగేశాడు.

తనకోసమే యెదురు తెన్నులు చూస్తోంది, అరుగుచివర నుంచుని నరసమ్మ, కనపడింది.

తను కనపడీ కనపడగానే వాలుజడ యెగిరి చుట్టు తిరిగి మెడకి చుట్టుకునేటట్టు గిరుక్కున తిరిగి విలాసంగా యింటోకిన్నీ వెళ్ళిపోయింది "మొగుడికోసం వెతుక్కుంటోం"దని యే చెలికత్తె అయినా చూసి వేళాకోళమూ వెక్కిరింతా మొదలు పెడుతుందనుకుంది కామోసు, పాపం.

జాలిపడ్డాడు.

అస్థితిలో వెళ్ళి పెల్లించి చూస్తూయెదట నుంచుంటేనే మజా అనుకున్నాడు.

ఆమె విభ్రమవిలాసా లూహించుకున్నాడు.

ఏమిటేమిటో అనుకున్నాడు.

మొగాన చిరునవ్వున్నూ తెచ్చుకున్నాడు.

ఉరుకులు మొదలు పెట్టేశాడు; కాని "మరిదిగారికి కోపం వచ్చినట్టుంది మనమీద" అంటూ వొక చెణుకు చెవికి పడింది, రివ్వున దూసుకువచ్చి.

ఉలిక్కిపడి చూడగా, వేళ్ళుమార్చి వేళ్ళతో కాఫీగ్లాసులు పట్టుకుంటూ, మందహాసం చేస్తూ పక్కయింటి ద్వారాన వొక జంట.

"మీ వదినగారి కళ్ళబడ్డారు తమ్ముడుగారు, గుమ్మాలెక్కాలి తప్ప" దన్నాడు, పురుషుడు.

వెళ్ళి హాల్లో బల్లమీద కూచున్నాడు రామం, లోపల మహా విసుగ్గా వుండినా పైకి మాత్రం ముసిముసినవ్వులు మొలిపించుకుంటూ.

పురుషుడు తనగ్లాసు ఇద్దామనుకుంటూ వుండగా, అంతకి ముందే తన గ్లాసు రామం ముందుంచేసింది "ఎంగిలి కాదులెండి" అంటూ యువతి.

దానికి బదులు చెప్పగలడు రామం.

స్ఫురించింది కూడా.

కాని, వెళ్ళాలి.

ఈ నిర్బంధం మాత్రం సుళువుగా విడిపించుకోవాలి. త్వరగా తప్పించుకోవాలి వారిని.

అందుకోసం ముందు చిరునవ్వు నవ్వాడతను.

గ్లాసు నోటిదగ్గిర పెట్టేసుకున్నాడు, తరవాత.

తరవాతే కూచోగలిగాడు పురుషుడు అతనిపక్కన.

యువతి కూడా తరవాతే మరోగ్లాసు తెచ్చుకుని యెదట స్తంభాని కానుక్కూచుంది.

అందరూ కాఫీసేవ ప్రారంభించారు.

అయితే, గ్లాసుల్లో కాఫీ తరుగుతున్నకొద్దీ సంభాషణ మాత్రం పెరిగిపోయింది.

కుశలప్రశ్న లయినాయి.

పరియాచకాలు ప్రారంభం అయినాయి.

చిరునవ్వులు, అలతినవ్వును, విరగబడి నవ్వులున్నూ వచ్చేశాయి.

క్రమంగా స్వార్థాలు రూపొందాయి.

"భాషామంజరి స్సమాప్తః"

ముగ్గురూ గుమ్మాలు దిగారు "మళ్ళీ దర్శనం -" అని మాట తేల్చేసుకుంటూ.

సెలవంటే సెలవనుకున్నారు.

వారు గుమ్మాలెక్కాక, రామం మధ్యదారిలో రిష్టువాచీ చూసుకున్నాడు. పదమూడు నిమిషాలు ఖర్చయిపోయాయి, ఈ నాగరిక విలాసంలో.

అది తెలిశాటప్పటి కొాక యిల్లు దాటా డతను.

ఆయిల్లు దాటడం యేమిటి, అత్తింటి గుమ్మాలెక్కడం యేమిటి వొాక్క మాటే జరిగిపోయాయి.

అయితే, అది జరుగుతూ వుండగానే అడిగింది నరసమ్మ "మా బంగారమ్మక్క కాఫీ యిచ్చిందా లేదా?" అని.

"ఇంతసే పున్నారేం?" అంది జరగ్గానే.

"నా వెనకనే పంపేస్తానందే సీతమ్మ?" అనికూడా అడిగింది, ముందు తాను గడపదాటుతూ.

జరిగిందంతా చెప్పాడతను.

"వీధిలోకి వెడితే అనుకున్న క్షణానికి రావడం సాధ్యమా?" అనిన్నీ అడిగాడు, తాను పడ్డ గమనశ్రమ కనపరుస్తూ; కాని దొరికిపోయాడు.

"మీస్నేహాలెలాంటివో మా స్నేహాలలాంటివికావూ?" అనడిగిందామె. "సాధ్యం అని యెవరన్నారూ?" అంటూ ముందు ముదలకించే.

"మొగవాళ్లెక్కడ కలుసుకున్నా కలుసుకుంటారు. మా కలా వీలవుతుందా? నేను వాళ్ళ యిళ్ళకయినా వెళ్ళాలి, వాళ్ళు మన యింటికయినా రావాలి. లేక లేక పొద్దున్నలా కలుసుకున్నామంటే వాళ్ళూ విడిచిపెట్టలేరు, నేనూ విడిచి పెట్టలేనూ, తెలిసిందా?" అనిన్నీ అడిగింది, నిలదీస్తున్నట్టు చూస్తూ,

మాట్టాడలేక పోయాడు రామం.

అతనిస్థితి కనిపెట్టి "మా బంగారమ్మక్క యిచ్చిన కాఫీ బాగుందా?" అనడిగిందామె.

"గుడ్డతో వడికట్టిన కాఫీ యెలా వుంటుందేమిటి?" అనడిగాడతను, ప్రసంగం మారినందుకు సంతోషిస్తూను, అక్కడ తాను కాఫీ పుచ్చుకున్న దోషం తప్పించుకుంటూను.

"అయితే నేనిస్తాను రండి ఫిల్టరు కాఫీ"

ఇలా అంటూ వీధిగుమ్మం కేసి అడుగువేసిందామె.

"ఓహోయ్, కాఫీచేస్తూ కూచుంటావాయేమిటి నువ్వు?" అనడిగాతడను, చకితుడై వెనక్కిచూస్తూ.

ఎందుకూ? క్షణంలో వచ్చి నిమిషంలో చేసెయ్యదూ మా అమ్మ? రండి, మనం యింతలో మినపసున్ని పుచ్చుకుందాం"

"అక్కడ పానకం పుచ్చుకున్నానూ? దారిలో బంగారు కాఫీ అయిందీ? మళ్ళీ యిక్కడ తప్పదూ? ఇక మినపసున్నికి—"

"పొద్దున్నే చేసింది రెక్కలు ముక్కలు చేసుకుని మా అమ్మ మీకోసం. నాకేం, పోనీ ఆవిడకే చెప్పుకుందురుగాని క్షమాపణో కృతజ్ఞతో మీరు"

నరసమ్మ గదికేసి బయలుదేరింది, గభీమని వీధి తలుపు చేరవేసి.

"వద్దు వద్దు. అది మరీ గొడవ అవుతుంది, నువ్వే పట్టుకురా మినపసున్నో, మరొకటో" అంటూ ఆమెవెంట బయలుదేరాడు, రామం.

19

పొద్దుగూకింది.

దీపాలు పెట్టారు.

చీకట్లలుముకున్నాయి.

అయినా స్త్రీలు పురుషులూకూడా ధారాళంగానే నడిచిపోతున్నారు, మహేంద్రవాడ వీధుల్లో.

కర్షకులిళ్ళు చేరుకునే సమయం అది, మరి.

దేవతాదర్శనానికి వెళ్ళినవారున్నూ యిళ్ళకు మళ్ళేవేళ అది, ధౌత చిత్తులయి.

వారిలో రామం వున్నాడా అని నరసమ్మ గవేషణ.

ఇలా కాఫీలయినాయి, అలా వచ్చి చెలికత్తెలు తనని పిలిచారు, నాలుగు దాటుతోందనగా.

ఇక లాభం లేదనుకుంటూ బయటికి వెళ్ళిపోయాడతను, దాంతో.

ఊరియువకు లతణ్ణి చెరుకుగానుగుల దగ్గిరికే తీసుకువెళ్ళారో, షికార్లే తిప్పుతున్నారో, చీట్లాటలోనే కూచోపెట్టారో, మరి.

బయట యింతసేపుండే రకం కాదతను, దారిలో అడ్డంకొట్టి మాటల్లో దింపారేమో యెవరయినా.

ఏమయినా, ఆలస్యం అవుతున్నందుకు బహు చిరాకుగా వుందామెకు.

అసలే ప్రణయోన్మేషం.

దానికి తోడు, వంట అయివున్నదన్న ఆత్రం,

తండ్రి జపం పూర్తి కావస్తోం దన్న ఆరాటమున్నూ వొకటి, పులిమీద పుట్రగా-

అంచేత, గబగబా వీధిగుమ్మంలోకి వస్తుం దామె.

అరుగుమీదికి వెళ్ళి వీధిపొడుగునా పారజూస్తుంది.

దీపాలు పెట్టింది మొద లిదే వరస ఆమె రామం కోసం.

తెల్లని గ్లాస్కో చీరా, రవికా ధరించివుం దామె.

తలలోనూ మెడనిండాను మల్లెలు.

చేతులకు గు — మ్ము మంటూ మంచిగంధం.

గిలుకుగిలుకుమంటూ పాదాలకు మువ్వల పాంజేబులు.

ఈ తెలుపులన్నీ కలిసి పసుపు పచ్చని ఆమె శరీరానికొక వింత తళు కిచ్చాయి.

దీనికి సాయం, హాల్లోవున్న గొడుగులైటు వెలుగు వీధి గుమ్మం దాటి, చీడీలమీద ఉత్తరంగితమై అరుగులమీది కెగబాకుతోంది.

కాగా, వీధి అరుగుమీదికి వెళ్ళిందా, జ్యోత్స్నాభిసారిక అయిపోతోం దామె.

"సత్యభామ తెరకెదలిందేవ్ అంటుందేమో యే చెలికత్తె అయినా చూసి" అని చిరాకుకి సాయం దీంతో ఆమెకి వులుకు.

ఆత్రంగా వీధి అరుగుమీదికి వస్తుందేగాని, రావడం తడువుగా గిరుక్కున మళ్ళి యింటోకి వెళ్ళిపోతుందామె, పండు వెన్నెలలో గాలివిసురు తగిలిన శరన్మేఘంలాగ.

ఆ వెళ్ళడంలోనూ పడమటింటోకి వెళ్ళిపోతుంది.

టేబిలులైటు ఎగసనదీసి "బతకనిస్తారా, చూస్తే, యెవళ్ళయినా?" అనుకుంటుంది, అనిమిషలోచనాలతో నిలువుటద్దంలో యెగాదిగా తనని తానే చూసుకుంటూ.

"ఎవరికోసం యిదంతా?" అన్న ఆకాంక్ష పుడుతుంది వెంటనే,

రామం స్ఫురిస్తాడు నవమన్మథాకారంతో.

"వచ్చేశారేమో?" అనుకుంటుంది, దాంతో.

పరుగులు పెడుతుంది అరుగుమీదికి, మళ్ళీ.

వెడుతుంది, మెరుపుతీగ అయి, యింటోకి దూకేస్తుంది, వుత్తరక్షణాన.

మధ్యమధ్య హాల్లోవున్న కుర్చీలో వాలి, చూపులు వీధి గుమ్మంలోనే వుంచి, యేదో పాడుకుంటుంది, సన్నంగా.

చీమ చిటుక్కుమంటే వులిక్కిపడుతుంది.

ద్వారంలోనూ వాలుతుంది, యెగిసెగిసిపడుతూ వెళ్ళి.

ఒకమాటామె అలా వాలింది, ఇలా చీడీలెక్కుతున్నాడు, రామం.

గడప దగ్గిరగా లోవైపున నుంచుని వుందామె బయట నుంచున్నాడతను వెళ్ళి, బెల్లించి చూస్తూ ఆగడపకే దగ్గిరగా,

వొళ్ళు జల్లుమం దామెకి మనసు ప్రఫుల్లం అయి.

"ఇంతసేపు చేశారేం?" అనడిగింది, తమ అవిరళిత స్థితి యెవరయినా చూసిపోతారేమో అని బెదిరి బెదిరి వీధికేసి చూస్తూనూ, వెనక్కి వెనక్కి హాల్లోకి తప్పుకుంటూనూ, మెల్లిగా.

దీపం వెలుగంతా ఆమెని కమ్ముకుంది, వెంటనే.

చకితుడయిపోయాడు రామం, ఆమెను చూసి.

అంత మహోజ్వల రూపంలో అలాంటి స్థితిలో ఆమెని చూడలేదు రాజమహేంద్రవరంలో అత నెప్పుడూ మరి.

తాను రతీదేవి యెదట నుంచున్న ట్టనిపించిం దతనికి.

పరవశు డయిపోయాడు, దీంతో.

అది గుర్తించి "ఇంతసేపు చేశారేమండీ?" అనడిగిందామె. అక్కడ కూడా వొక్క అడుగు వెనక్కే చూస్తూ.

"నీ చెలికత్తె లప్పుడే నిన్ను విడిచిపెట్టారని యెవరయినా చెప్పారా యేమిటి నాకు, ఆక్షణంలో వూడిపడ్డానికి?" అని యెదురడిగా డతను, ఆశగా చూస్తూ, మళ్ళీ దగ్గిరసా వెళ్ళి.

"ఏం పులకం మాటలు నేర్చుకున్నారండీ?"

"నువ్వు నేర్చుకోలేదా పులకంగా అడగడం?"

"పోనీగానీ – దీపాలు పెట్టాటప్పటికే యిల్లు చేరుకుంటే యేమో చెప్పండీ?"

"అవునుగానీ – పోలమూరి దగ్గిరనుంచి చీకట్లో నడిచి రావడం నాకు సరదాయేమో నువ్వే చెప్పు"

"...................."

"...................."

"పొద్దు గూకాటప్పటికే –"

"నావుద్దేశమూ అదే; కాని "లేవండి లేవండి" అంటూ నేనెంత పోరినా "వుండండి, వుండండి" అంటూనే మళ్ళీ మళ్ళీ కబుర్లు విడేశారు మీ బంగా రమ్మక్కగారి బావ"

"సదే!"

ఇలా అంటూ ముక్కూ మూతీ తిప్పుకుందామె. చేతులున్నూ తిప్పు కుంటూ.

"ఏం?" అన్నా డతను.

"కూచుంటే లేవడు, లేస్తే అడుగు వెయ్యడు, వేస్తే అగడు, అయనే దొరికాడూ మీకు?"

"దొరికాడా అంటావేం. గెంటుకుపోయాడా అనక?"

"బాగానే వుంది"

ఇలా అని వొక్కక్షణం వూరుకుని "అక్కడ కచేరీ యిక్కడ షికారూనూ" అంది, నిష్ఠురంగా.

అతను మాట్టాడలేదనుకుందామె; కాని "అక్కడ వంటా యిక్కడ చెలికత్తెలూనూ" అనేశా డతను.

బొమ్మ అయిపోయిందామె.

ఏం, మాట్టాడవేం?"

"..................."

"ఏదో అభాండం మీద పడేసెయ్యి, చూస్తావేం?"

"నాకు చేతకావు సుమండీ అలాంటివి!"

"అలాగేం?"

"మీ కలావుంటుంది; కాని గంటనుంచి కనిపెట్టుకుని వున్నారు మానాన్నారు మడికట్టుకని, పొద్దున్న తొమ్మిదింటికి తిన్న మెతుకులు పాపం!"

"మూడుగంటల వేళ, మధ్యాహ్నం, రామచంద్రపురం కాఫీహొటల్లో పుచ్చుకున్న టిఫిన్—"

"మీరు చూశారా?"

"లక్షమంది—"

"మీనాన్నారులా కాదు, మానాన్నారు హొటలు మొగమయినా చూడరు"

"అవతల మీనాన్నారు కనిపెట్టుకుని వుండగా, యివతల నేను కూడా తహతహలాడిపోతూ వుండగా——"

"గుమ్మం యెక్కాటప్పటి కయినా అకలనిపించింది, నయమేకాదూ?"

"కనక, వడ్డించమంటావు నువ్వు, దయవుందన్న మాటే కాదూ?"

"దయకేం లోటు——స్నానం చెయ్యరా యేమిటి?"

"ఇంకా అదోటుందీ? అయితే, యిదుగో, చెరువుకి వెళ్ళానంటే క్షణం"

"చీకట్లో చెరువేమిటండీ?"

"మరి——"

"గంగాళంనిండా తోడిపోశాను, రెక్కలు పడిపోయేలాగ, నూతెడునీళ్ళు"

"చెలికత్తెలు విడిచిపెట్టారూ నిన్ను, అన్ని నీళ్ళు తోడి పొయ్యడానికి?"

"పాపం వాళ్ళే తోడిపెట్టారు లెండి, నాచేతితో వున్న చేద వుళాక్కని"

"అలా చెప్పమరీ....... ఇదిగో స్నానం అయిందన్నమాటే"

షర్టందుకుని గదిలోవుంచేసి, సబ్బుపెట్టే తువ్వాలూ పుచ్చుకుని ముందు బయలుదేరిం దామె, పెరట్లోకి.

20

పాలకీ వీధిలో దింపించి, తమ రాక విన్నవించుకుందామని యింటి చాకలి చీడిలెక్కాటప్పటికి, గణగణమంటూ రెండు నిమిషాలసేపు అలారం కొట్టింది, సోమసుందరం తల్లింపునహాల్లో మంచంకింద వుండిన బిగ్‌బెన్.

అందరూ మేలుకున్నారు.

చెరువుకివెళ్ళి క్షణంలో స్నానంచేసి చక్కావచ్చాడు రామం, నరసమ్మ నూతిదగ్గిర నీళ్ళు పోసుకునేటప్పటికి.

ఇద్దరికీ కాఫీయిచ్చింది రాజమ్మ.

అప్పటికప్పుడే తాంబూలాలు సద్దివుండిన సోమసుందరం రామానికి జామారివ్వగా, నరసమ్మకి చీరా రవికా యిచ్చింది రాజమ్మ.

"ఇప్పుడెందుకండీ?" అన్నాడు రామం, జామారు మాత్రం పుచ్చుకుంటూనే.

"అల్లుడు వచ్చినపుడు తెలుస్తుంది నాయనానీకది" అంది రాజమ్మ, కళ్ళుతిప్పుకుంటూ.

ముసిముసినవ్వులు నవ్వుకుంటూ అవి ధరించి వచ్చి నవదంపతులిద్దరూ పురాణదంపతులకు పాదాభి వందనాలు చేశారు, ముందు.

ఏదో మరిచిపోయినట్టు రామమ్మా, "ఎందుకండీ?" అంటూ కళ్ళు చికిలించుకుంటూ నరసమ్మా గదిలోకి వెళ్లారు తరువాత.

"ఈ జామారు మీకెంతో చక్కగావుంది, కదూ?" అనడిగింది నరసమ్మ కంఠం నొక్కుకుని.

"ఈ చీర కట్టుకుంటే నువ్వు హంసపిట్టలా లేవూ?" అంటూ పొదువుకున్నాడామెని, అతను.

"పుట్టింటివారెలాంటి చీర పెట్టినా సంబరపడుతుంది కూతురు, తెలుసా?"

"అలాగేం? ఏదో వొకటి-అత్తవారు పచ్చంచుల బట్టపెట్టడమే అల్లుడికి చాలా గౌరవం, అదికావా లిదికావాలంటూ మారాం పెడుతుంది; గాని అల్లుడులాగ వోపట్టాన తృప్తిపడదు కూతురు. తెలుసా?"

పాలకీ సిద్ధంగావుంది, బోయీలు తొందరపడిపోతున్నారు, తొరగా తెమలాలి.

పైమాటకూడా తోచలేదు.

"పోనీ, మీమాటే వొప్పుకుంటాను ! గానీ-కొత్త చీరకట్టుకున్న పిల్ల యేమి చెయ్యాలో?" అనడిగిందామె, కొంటెగా చూస్తూ.

"నీతో నాకు వాదంయేమిటి గానీ-కొత్త జామారు కట్టుకున్న పిల్ల వాడేమిచెయ్యాలో, మరి?" అని యెదురడిగాడతను. అంతకంటేనూ కొంటెగా చూస్తూ.

ఇద్దరి కళ్ళూ మెరిశాయి.

ఇద్దరి మొగాలూ విరిశాయి.

ఇద్దరి పెదవులూ స్ఫురించాయి, చివరికి.

ఇవతల, సోమసుందరం, పాలకీలో పరచమని తన హోల్డాల్లో వున్న పరుపు చూపించాడు, చాకలికి.

"ఏమే అమ్మాయీ! ఏమీ మరిచిపోలేదు గదా?" అనడిగింది రాజమ్మ, గదిలో కాలివతల పెడుతున్న నరసమ్మని.

"ఏమేమి యివ్వదలచుకున్నావో నువ్వే జ్ఞాపకం చేసుకో" అంది నరసమ్మ,

కూతురి మాట పూర్తికాకముందే గంప దగ్గిరగా కూచుంది రాజమ్మ, అందులో వుంచిన వస్తువు లొక్కొక్కటే పైకి తీసి పరికిస్తూ.

"ఇది అప్పడాలడబ్బా. ఇది వడియాల మూట. ఇది చారుపొడి సీసా. ఇది మజ్జిగ మిరపకాయల బుట్ట. ఇది వట్టి వడియాల పొట్లం. ఇది సగ్గు

వడియాల డబ్బీ. ఇవి వసుపు కుంకుమ పొట్లాలు. ఇది సున్నిపిండి — హయ్యో, నా తెలివి తెల్లవారి పోనూ—"

"అదేమిటే?"

"పెళ్ళికివెడుతూ పెళ్ళికూతుర్ని మరచిపోయిందిట నావంటిదే. రెక్కలు ముక్కలు చేసుకుని చేసిన మినపసున్ని —"

"అవునేవ్! నాకయినా జ్ఞాపకం వచ్చిందికాదు, చూశావా?"

బుగ్గలు నొక్కుకుంటూ నరసమ్మ యిలా సాగతీసుకోగా, సిసింద్రీలాగ లేచి లోపలికి వెళ్ళింది రాజమ్మ.

క్షణంలో మినపసున్ని డబ్బా తెచ్చి అక్కడ వుంచి "అలాచూస్తే యెలాగా, గంప సద్దండి" అని కూడా ఆజ్ఞాపించిందామె మొగుణ్ణి, తప్పంతా తనదయితే విసుగంతా అతనిమీద చూపిస్తూ.

ఇలాగ ప్రయాణ సన్నాహాలు జరుగుతూనే వున్నాయి, మనస్సులు మాత్రం యెలాగో అయిపోయి వున్నాయి, తల్లికీ కూతురికీ.

ఇటుచూస్తే గంపెడు ఉత్సాహమూ, అటుచూస్తే పుట్టెడు బెంగానూ, యిద్దరికీ గూడా.

"అట్టేపెట్టుకుంటే యెలాగా?" అని యిటూ "విడిచిపెట్టి వుండడం యెలాగా?" అని అటూ తల్లికయితే "వెడితే అమ్మ కనబడ"దని యిటూ "వెళ్ళకపోతే వారు కనబడ"రని అటూ కూతురికి.

వీటిలో యేవొకటి ఆలోచించినా తప్పనిసరిగానే కనపడుతోంది, రెండూ కలిపితేనే వస్తోంది చిక్కు.

మారుచెప్పకుండా గంప సద్దుతున్నాడేగాని సోమసుందరానికీ వుంది యీ విభ్రాంతి.

"ఈవారం అంతా శెలవుకావా"లని తంతి కొట్టెయ్యమందామనుకున్నాడు ముందు; కాని "అంత వుండలేకపోతే యేక్షణంలోనయినా వెళ్ళి చూసి చక్కా రావచ్చు" ననుకున్నాడు, చివరికతను.

తల్లీకూతుళ్ళే తల్లకిందులయిపోతున్నారు.

"బండి అందకపోతే మమ్మల్నంటారు కామందులు" అంటూ కేకవేశాడు వీధిలోనే వుండి యింటి చాకలి, ఈ సమయాన.

"అమ్మా, తెమలాలి" అన్నాడు సోమసుందరం. వులిక్కిపడి గంప దగ్గిరనుంచి లేస్తూ.

"అయిందండీ నాన్నారూ" అంది నరసమ్మ యిటు తిరిగి; కాని

"సోమాటిలా రావే అమ్మాయీ" అంటూ చెయ్యి పట్టుకుని యింటిలోకి తీసుకు వెళ్ళిందామెని రాజమ్మ.

అది చూశాడు రామం, యిక వూరుకోలేకపోయాడు.

తల్లీ కూతుళ్ళిద్దరూ అప్పుడు పడమటింటిలోకి వెళ్ళడం వొకర్నొకరు విడిచిపెట్టుకోలేని బెంగవల్ల తప్ప, మరోపని వుండి కాదని గుర్తించేశాడతను.

"కాదంటే, చెట్టునిండా వుందే కరివేపాకు-పట్టుకు వెడతావా" అంటా రత్తగారు, అదికాకపోతే సూరిగాణ్ణి పొలం పంపి కొత్తిమిరి తెప్పించనా అనో, రాయిలా తోడుకుంది పెరుగుబుడ్డి కూడా గంపలో పెట్టించనా అనో అడుగుతా" రనుకున్నాడతను.

అతననుకున్నట్టు పెరుగుబుడ్డే తెచ్చింది రాజమ్మ, అయితే, తానే సద్దింది గంపలో.

అయినా సోమసుందరం నిమ్మకు నీరుపోసినట్టూరుకోడమూ, తాను తొందరపెడితే బాగుండకపోడమూ - ఇది యోచించుకున్నాడతను.

అటు చూశాడు, ఇటున్నూ చూశాడు.

రిస్టువాచీ చూసుకున్నాడు, లైటుకిందికి వెళ్ళి.

చిన్నముల్లు నాలుగుదాటీ, పెద్దముల్లు తొమ్మిదిమీదా వున్నాయి, సెకండ్లముల్లు మాత్రం గబాగబా తిరిగిపోతోంది, కాలుకాలిన పిల్లిలాగ.

ఖరాగా ఆరున్నర ఆయాటప్పటికి వస్తుంది, అనపర్తి స్టేషనుకి రెయిలు.

ఎంతలేదన్నా యింకో పదినిమిషాలయినా పడుతుంది, పాలకీ యిక్కడ బయలుదేరడానికి.

ఎంత వడిగా నడిచినా నాలుగు మైళ్ళీదాలి, తాను.

అనపర్తికివతలా అవతలా రెండు బల్లకట్లున్నూ దాటాలి, కనిపెట్టుకుని వుండి.

మనస్సు గుబగుబలాడిపోయిందతనికి; గాని ఆ కంగారులోనే వొక వూహ తోచింది.

చురుగ్గా చూశాడు మామగారికేసే.

"ఆలస్యం అయిపోతోందండి! పోనీ, ముందు వెడుతూ వుంటాను నేను, పాలకి వెనకాల పంపండి" అన్నాడు, దృఢనిశ్చయం కనపరుస్తూ.

అన్నాడు, స్లిప్పర్లలో కాళ్లున్నూ పెట్టేశాడు, తలుపు మూలకు వెళ్ళి.

"అవు, నలా చేస్తేనే బాగుండేలా వుంది" అంటూ లేచి నుంచున్నాడు, సోమసుందరం.

"గంప నా కెత్తెయ్యండి బాబయ్యా" అంటూ సూరిగాడున్నూ ముందుకి వచ్చేశాడు, ఈ సందట్లో.

సాహసించేశాడు రామం.

సోమసుందరం అడుగువేశాడు; కాని అంతకిముందు తానే అపని చేసి, బయలుదేరేడు కూడా "అత్తా, వెడుతున్నానండీ" అంటూ.

మొదట తడబడిపోయింది రాజమ్మ; కాని తరవాత "వె_డు_తు న్నా—వా?" అని పైటకొంగు పెదవులమీదికి తీసుకుంటూ వీధిగుమ్మం కేసి రెండడుగులు వేసింది; కాని నిలిచిపోయింది.

నరసమ్మకిమాత్రం యెక్కడలేని తొందరా పుట్టింది.

కాళ్ళలో వొణుకే పుట్టేసిం దామెకి.

"అమ్మా, తెమలా" లన్నాడు సోమసుందరం మళ్ళీ.

ఆత్రం కనపరుస్తూ కూడా అన్నా డతనీ మాట.

అది కంగారే పుట్టించగా "వస్తున్నానండీ" అంటూ నరసమ్మ అడుగు వేసిందిటు.

తుళ్ళిపడింది రాజమ్మ, అదిచూచి.

"చాకళ్ళు వూరుకునేవుండగా మీతొందర యెక్కువయి పోయిందేమిటండి మహా? కష్టమూ సుఖమూ మాట్టాడు కోవాలా బిడ్డా నేనూను?" అంటూ కస్సు మంది, పెనిమిటి మీద ఆమె.

"అమ్మాయీ——" అని పిలిచింది.

ఆబగా పొదువుకుంది కూతుర్ని "మళ్ళీ — " అని.

చివరికి నరసమ్మే సాహసించేసింది.

"వెళ్ళిపోతున్నారు మరి వారు"

తానిక్కడ దిగడిపోడమూ, అతనుమాత్రం రాజమహేంద్రవరం వెళ్ళడమూ తటస్థపడితే దిగులుగానే వుండేదామెకి; గాని అలా లేదిది.

ఇదేమిటో కొత్తగా వుంది.

అంతకంటే తీక్ష్ణంగానూ వుంది.

వరకాయించుకోగా "వెడుతున్నానండీ" అంటూ అతనన్న మాటలో అసంతృప్తి ఆ నడకలో కోపమూ స్ఫురించాయామెకి.

అయితే, ఆ కోపం తనమీదా, అమ్మమీదా?

ఇదికూడా యేర్పరించుకోలేకపోయిం దామె.

గుండెలు దడదడ కొట్టుకున్నాయి.

చూపులున్నూ చెదరిపోయాయి.

కాళ్ళుమాత్రం ఆడాయి, అప్రయత్నంగా.

"పాలకీలో కూచోతల్లీ" అన్నాడు సోమసుందరం వెనుకనే వచ్చి.

అంతవరకూ తల్లీ కూతురూగూడా యెరగరు, వీధిలోకి రావడం.

అప్పుడున్నూ వొకర్నొకరు విడిచిపెట్టుకునేటప్పటికి రెండు మూడు నిమిషాలు గడిచిపోయాయి.

"వెళ్ళివస్తానండీ, నాన్నారూ" అంటూ తండ్రితో చెప్పాటప్పటి కింకో రెండు నిమిషాలు పట్టింది, నరసమ్మకి.

"అమ్మా" అంది మరి మాట్లాడలేకపోయింది.

చూడగా, తల్లి దిగాలు పడిపోయివుంది.

మిడుతూ మిడుతూ చూసుకున్నా రిద్దరూ.

"లేవండిరా" అన్నాడు ఇంటిచాకలి, తనవాళ్ళని.

దాంతో మనస్సులు కరిగిపోయాయి, తల్లికీ కూతురికీ,

కళ్ళున్నూ చెమ్మగిల్లాయి.

ఇటు పెదవులు రావిరేక లయిపోయాయి; కాని అటు కాళ్ళు పాలకీలోకి దారితీశాయి, నరసమ్మకి.

ఇటు చూపులు చెదిరిపోయాయి; కాని అటు, కింద జీరాడుతున్న నరసమ్మ కుచ్చెళ్ళకొంగు పాలకీలో సద్దాయి, రాజమ్మ చేతులు.

రెప్ప వేశాటప్పటి కిద్దరి మొగాలూ వొక యెత్తున వున్నాయి.

పరకాయించగా, పాలకీ యెత్తుకునివున్నారు బోయీలు.

నిదానించాటప్పటికి ఓంబాయిపాట ప్రారంభించేశారు కూడా, దురుసుగా అడుగు వేస్తూ.

తడబడుతూ వెంటబయలుదేరింది రాజమ్మ.

"అమ్మాయీ——" అంది మాట తెముల్చుకుని, మరి, ఆమెకి ముందు మాటా రాలేదు, ఆ వచ్చినమాట అయినా నరసమ్మకి వినపడాలేదు.

ఇంతలో మలుపు తిరిగేసింది పాలకీ.

ఝంఝూమారుతంలో యేలకీలత అయిపోయింది రాజమ్మ, దాంతో.

నుంచోనూలేకపోయింది.

ఉసూరుమంటూ వెనక్కిమళ్ళి, తూల్తూతూల్తూ హాల్లోకి వెళ్ళి, నిట్టూర్పు విడుస్తూ కవాచీబల్లమీద వాలిన్నీ పోయిందామె, చివరికి.

సోమసుందరంకూడా, మురుగుకాలవ దాటేదాకా యేమిటేమిటో చెబుతూ

పాలకీ పట్టుకునడిచి "తల్లీ, నాలుగైదు రోజుల్లో వస్తానేం ?" అంటూ గరువు మీదికి వెళ్ళిపోయాడు, కాళ్ళీడ్చుకుంటూ.

నలుగురు బోయాలు పాలకీ మోస్తున్నారు, మరోయిద్దరు చెమటలు కక్కుంటూ వెంట వస్తున్నారు; కాని తానేకాకి అయిపోయిన ట్టనుకుంది నరసమ్మ.

క్షణక్షణానికి తల్లీతండ్రీ యింకా యింకా దూరం అయిపోతూవుండడ మున్నూ గుర్తించుకుందామె.

అయితే, రామం ముందు వెడుతూవుండడం జ్ఞాపకం వచ్చిం దింతలో.

పాలకీ అదే వెడుతోంది, త్వరగానే కలుసుకుంటుంది; కాని సూరిగాడితో సమంగా నడుస్తున్నాడతను పాపం.

గబగబా నడుస్తున్నాడు, రెయిలందదేమో అని.

ముచ్చెమటలూ పోసివుంటాయి.

తహతహ పుట్టిందామె కీస్ఫురణతో,

రాణీ అయి తాను పాలకీ యెక్కడమూ, తన యేడుగడ — తన, ప్రభువు — తన దేవుడు నడవడమూనా?

గిలగిల్లాడిన్నీ పోయింది ఈ భావనతో.

అది భరించలేక వొక్క కేకపెట్టింది "త్వరగా నడవా" లని వూగిపోతూ; కాని వెంటనే సిగ్గుపడిపోయింది "పెనిమిటిగారిని పాలకీ యెక్కమందామనుకుంటున్నా రమ్మాయిగా" రనుకుంటారేమో బోయీలని.

"మాట అనేస్తారేమోకూడా మొగాన?' అనిన్నీ భయపడిపోయింది.

గభీమని వెంటనే పాలకీ తలుపులు మూసేసుకుంది, రెండు పక్కలా.

ఇంకేం?

భయం పోయింది దీంతో.

మనస్సున్నూ కుదుటబడింది.

ఈస్థితి కలిగాటప్పటికి "ఈపాటికి స్టేషనుకి చేరుకుని వుంటా" రనిపించింది.

ప్లాటుపారం మీద వొక చివర కూచునివుండినట్టున్నూ తోచిందతను.

తనకోసమే యెదురుచూస్తున్నా డతనక్కడ.

మరి, తాను?

ఈ జిజ్ఞాస కలిగాటప్పటికి, తలుపులు మూసివుండిన పాలకీ, అంతఃపురం అన్నట్టు తోచిందామెకి.

ఇటు సిగ్గు అటు బిడియం, ఇటు మురిపం అటు ముచ్చట, ఇటు పుత్సాహం అటు వుల్లాసం, ఇటు దిటవు అటు సాహసమున్నూ అయి, తెర మీద ఫిలింరీలు నడుస్తున్నట్టు తమ అంతఃపురిక విలాసాలున్నూ స్ఫురించాయి, వెంటనే.

ముగ్ధమోహనమైన ఆమె మొగం ఆనందముగ్ధం అయి పోయింది, దీంతో.

1927 ఆగష్టు నెల అభ్యుదయ పత్రికనుంచి
(సవరణలతో)